

Järjestäytynyt rikollisuus: analyyttisiä välineitä strategisen ennakkoinnin tueksi

Marko Juutinen

5/2022

TIIVISTELMÄ

Marko Juutinen: Järjestäytynyt rikollisuus: analyyttisiä välineitä strategisen ennakkoinnin tueksi

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen.

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä poliisialaan kuuluvassa opinnäytetyössä tarkastellaan järjestäytyntä rikollisuutta ilmiönä. Tutkielman yhtenä tavoitteena on kuvailla ja ymmärtää ilmiötä lainsäädännön ja sitä selittävien teorioiden näkökulmasta. Tutkielman toisena tavoitteena on tämän tarkastelun tuloksena määritellä analyyttisiä välineitä järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnallisen merkittävyyden arvioimiseksi. Tämä merkittävyys määräytyy tässä opinnäytetyössä strategisen ennakkoinnin näkökulmasta. Työssä on käytetty pääasiassa kahta tutkimusmenetelmää: lainopillista tulkintaa sekä strategisen ennakkoinnin tulokulmasta tapahtuvaa tulkinnallista kirjallisuuskatsausta. Tutkielman tärkein kontribuutio on 25 kohdan analyysikehikko järjestäytyntä rikollisuutta koskevan strategisen ennakkoinnin tueksi.

Sivumäärä: 38

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 5/2022

Avainsanat: järjestäytynyt rikollisuus, lainopillinen tulkinta, teoreettinen analyysi, strateginen ennakkointi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Aihepiiri ja tavoitteet	1
1.2 Tutkimuskysymykset	4
1.3 Tutkimusmenetelmä	4
1.4 Aikaisempi kirjallisuus.....	6
1.5 Työn rakenne	7
2 LAINOPILLINEN ANALYYSI	8
2.1 Järjestäytynyt rikollisryhmä: juridinen määritelmä	9
2.2 Järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteet	10
2.3 Rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa	12
2.4 Koventamis- ja ankaroittamisperuste	12
2.5 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen	13
2.6 Kansainvälinen sääntely	14
2.7 Johtopäätökset	16
3 TEOREETTINEN ANALYYSI	17
3.1 Muukalaisten salaliittoteoria.....	17
3.2 Byrokraattisen järjestäytymisen malli	19
3.3 Laittoman yritystoiminnan malli.....	22
3.4 Suojeluteoria	23
3.5 Sosiaalinen verkostomalli	24
3.6 Tilannesidonnaisuutta painottava malli	26
3.7 Johtopäätökset: analyysikehikon runko	27
4 VÄLINEITÄ STRATEGISEN ENNAKOINNIN TUEKSI	28
4.1 Analyysikehikon vertailu aikaisempaan tutkimukseen	29
4.2 Analyysikehikko strategisen ennakoinnin tueksi	31
5 POHDINTA	32
LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

1.1 Aihepiiri ja tavoitteet

Tätä opinnäytetyötä kuvaavat avainsanat ovat järjestäytyneet rikollisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys ja strateginen ennakointi. Niiden suhde toisiinsa on seuraava. Järjestäytyneet rikollisuus on tutkielman kohteena oleva yhteiskunnallinen ilmiö. Työssä ilmiötä jäsennetään lainopillisesti ja teoreettisesti. Tutkielman tavoitteena on ymmärtää, mistä ilmiö muodostuu sekä toiseksi, antaa väliaineita sen yhteiskunnallisen merkittävyyden analysointiin. Tämä merkittävyys määräytyy strategisen ennakoinnin tulokulmasta. Käsite viittaa tietojohdettuihin poliisitoimintaan ja tarkoittaa johdettua pyrkimystä ennakoida ja ymmärtää poliisin toimintaympäristöön pitkällä tähtäimellä vaikuttavia muutoksia sekä niveltää ne osaksi poliisitoiminnan suunnittelua ja johtamista (Poliisihallitus 2019; Vuorela 2018).

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ovat lainopillinen tulkinta sekä kirjallisuuskatsaus. Tärkeimpänä aineistona ovat järjestäytyneitä rikollisuutta koskeva oikeusnormisto sekä teoreettinen tutkimuskirjallisuus. Strategisen ennakoinnin käsitteellä on työssä kirjallisuuskatsausta ohjaava merkitys. Se auttaa rajaamaan aineistoa ja keskittymään tutkimustehtävän kannalta oleelliseen kirjallisuuteen. Tutkimustehtävä on kirjallisuuskatsauksen avulla nostaa esille ja tuottaa analyysivälineitä järjestäytyneen rikollisuuden jäsentämiseksi ja tällä tavalla tukea poliisin strategista ennakointityötä.

Järjestäytyneet rikollisuus on ilmiönä laaja. Näkökulmasta riippuen se voi tarkoittaa mafiaa, rikollista toimintaa harrastavaa moottoripyöräjengiä, katujengiä tai yhteiskuntajärjestyksen vastaista poliittista liikettä. Mitään yhtä yleispätevää määritelmää ei ole. Toimintatapoja, tavoitteita ja organisatorakenteita on monia erilaisia. Myöskään järjestäytyneiden rikollisryhmien suhteesta muuhun yhteiskuntaan ja eri yhteisöihin ei voida esittää mitään yksittäistä luonnehdintaa. Tästä ilmiön laajalajuudesta johtuu, että ilmiön eksakti määrittely ei ole edes mahdollista. (Esim. Junninen 2009, 293.)

Joidenkin tutkijoiden mukaan pyrkimys ilmiön tarkkaan käsitteellistämiseen on turhaa. Näkökulma on perusteltavissa ilmiön moniulotteisuudella. Toisaalta tutkimuksen näkökulmasta se tarkoittaa, että mitään täsmällistä ja tarkkaan rajattua tutkimustyötä ei tällöin voi tehdä ilmiöstä yleensä vaan ainoastaan sen määräytyistä ilmenemismuodoista. (Von Lampe 2016, 34.) Tällöin järjestäytyneen rikollisuuden käsite toimii eräänlaisena yläkäsitteenä, joka tarkentuu vasta osatekijöidensä kautta. Tällainen logiikka koskee muitakin monisyisiä ilmiöitä kuvaavia käsitteitä, kuten 'globalisaatio' tai 'demokratia'.

Jay Albanese (2015, 4) on selvittänyt tutkimuskirjallisuudessa yleisimmin käytettyjen järjestäytyneen rikollisuuden osatekijöitä. Albanesen tutkimus täydensi Haganin (1983, 52, 53) aiempaa tutkimusta. Yleisimmät tunnusmerkit ovat järjestäytyneen rikollisuuden hierarkkinen rakenne, eduntavoittelu rikollisella toiminnalla, väkivallan käyttö tai sillä uhkailu, korruptio oman toiminnan turvaamiseksi sekä kysyntä rikollisten tarjoamia tuotteita tai palveluita kohtaan. Vähemmän yleisiä määreitä olivat monopoliasema jollakin markkinasektorilla, vaikenemisen laki, ideologinen epäpoliittisuus, suljettu (tai tarkoin säädelty) jäsenyys, toiminnan suunnitelmallisuus ja erikoistuminen.

Yleisimpien tunnusmerkkien perusteella Albanese (2015, 4) määrittelee järjestäytyneen rikollisuuden seuraavasti:

Järjestäytynyt rikollisuus tarkoittaa sellaista jatkuvaluonteista ja rationaalista eduntavoittelua, jolla pyritään hyötymään laittomasta ja usein merkittävän kysynnän kohteena olevasta laittomasta toiminnasta. Sen jatkuvaluonteisuutta ylläpidetään usein väkivallan ja uhkailujen avulla sekä monopolin ja/tai viranomaisten korruption kautta.¹

Organized crime is a continuing criminal enterprise that rationally works to profit from illicit activities that are often in great public demand. Its continuing existence is maintained through the use of force, threats, monopoly control, and/or the corruption of public officials.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä voi muodostua useista eri syistä monia erilaisia tavoitteita varten. Yleensä taloudellisen hyödyn saaminen on ainakin väliseellinen tavoite. Järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyttä ilmiönä voidaan kuvailla taloudellisen toiminnan kautta.

Taloudellinen toiminta voi olla paikallista kuittikauppaa, petoksia tai kiristystä, mutta usein se on jollakin tavalla kansainvälistä. Tämä koskee sellaisia tuotteita ja palveluita, joita ei voida tai haluta tuottaa paikallisesti tai joille ei ole paikallisia markkinoita. Siksi huumeita, aseita, ihmisiä ja eräitä suojeltuja luonnonvarjoja välitetään globaaleissa rikollisissa tuotantoketjuissa, jotka edellyttävät laajaa poikkikansallista yhteistyötä, koordinaatiota ja hallinnointia sekä toiminnan mahdollistavaa rahoitusta (vrt. Baldwin 2013).

Globaalit tuotantoketjut tarvitsevat toimiakseen useita palveluita tuotannon ja rahdin suojelupalveluista rahoituspalveluihin. Nämä voivat edellyttää valvontaviranomaisten lahjontaa tai toiminnan si-

---

¹ Suomennos kirjoittajan.

joittamista alueille, joissa valvontaa ei ole tai se on heikkoa. Tämä on mahdollista kriisialueilla, kapinallisten hallitsemilla alueilla tai alueita, joissa maantiede tekee valtiollisen järjestyksen ylläpidon vaikeaksi. (Esim. Europol 2021; Varese 2021.)

Myös laittomat tuotteet ja palvelut voivat johtaa rikollisuuteen, jolla ei enää välttämättä ole suoraa yhteyttä järjestäytyneen rikollisuuteen. Huumausaineriippuvuudesta kärsivien henkilöiden tekemät omaisuus- ja väkivaltarikokset voidaan nähdä järjestäytyneen rikollisuuden toiminnasta aiheutuvina negatiivisina ulkoisvaikutuksina. Sama koskee väkivaltaisista kamppailuista markkinaosuuksia erilaisien rikollisryhmien välillä. Myös hyvinvoivat ja vauraat yhteiskunnat kärsivät tästä terveydenhoitokuluina, vakuutus- ja vahingonkorvausmaksuina sekä yleisen turvallisuuden tunteen vaarantumisena.

Huumekaupan alkutuotantomaisissa tilanne on monin verroin vakavampi. Rikollisuus voi hallita tuottajien koko elämää omista tarkoituspäristään ilman, että näiden ihmisten työskentelyoloja, työturvallisuutta tai edes perustavia ihmisoikeuksia voitaisiin valvoa, saati turvata. Federico Varesen (2021, 540–42) mukaan tällainen tilanne oli joitakin vuosia sitten Myanmarissa ainakin Wa-armeijan hallitsemilla alueilla Shanin osavaltiossa.

Laittomien markkinoiden tuotantoketjut toimivat oikeusvaltioiden ja sosiaalisista ja poliisista perusoikeuksistaan nauttivilta länsimaisilta kuluttajilta näkymättömissä. Tietoisuus niistä voi olla vieläkin heikompaa kuin käsitykset laillisia markkinoita tyydyttävien tuotantoketjujen epäkohdista. Useissa globaalien etelän valtioissa on esimerkiksi työoikeuksia, ympäristönsuojelua tai perusoikeuksia koskeva lainsäädäntö heikkoa ja valtion kyky sääntelyn valvontaan heikkoa. Tämä on yksi niiden kilpailuvaltti ja peruste tuottavan työn painottumiselle globaalien etelän hikipajoihin. (Bair, Anner, and Blasi 2017; Klein 2001; Stiglitz 2002, 2010.) Reilun kaupan sertifikaatti on väline edes hieman puuttua näihin epäkohtiin, mutta huumausaineille tai ihmiskaupan uhrille sitä ei ole saatavilla.

Rikollisella toiminnalla saatuja voittoja voidaan sijoittaa osaksi laillista rahan kiertokulkua. Yhdistyneiden kansakuntien huumeista ja rikollisuuden torjunnasta vastaavan toimiston mukaan vuosittainen rahanpesun volyyymi voi vastata jopa viiden prosentin osuutta maailman bruttokansantuotteesta (UNODC 2022). Näin se kasvattaa omistajiensa taloudellista vaikutusvaltaa, mutta voi myös vääristää markkinoita. Taloudellisilla resursseilla voidaan ostaa poliittista valtaa, kytkeytyä erilaisien eliittiverkostojen läheisyyteen ja tuottaa subjektiivisesti katsoen oikeampaa oikeutta. Rikollisen toiminnan menestyksellinen jatkuvuus merkitsee siis osaltaan liberaalin oikeusvaltion perusinstituutioiden rapautumista.

Nämä havainnot perustelevat tutkielman aihepiirin ja tavoitteiden tarpeellisuutta poliisitoiminnalle.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ymmärtää järjestäytyntä rikollisuutta ilmiönä sekä nostaa esille välineitä analysoida sen yhteiskunnallista merkitystä. Menetelminä ovat lainopillinen tulkinta ja kirjallisuuskatsaus, jossa luentaa ohjaa väljästi strategisen ennakkoinnin näkökulma. Tutkimustehävä operationalisoidaan seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Miten järjestäytyntä rikollisuutta jäsennetään lainsäädännössä?
2. Miten erilaiset teoreettiset mallit selittävät järjestäytyntä rikollisuutta?
3. Miten järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyttä ja uhkaa voidaan analysoida?

Tutkielmassa termit 'järjestäytynyt rikollisuus' ja 'järjestäytynyt rikollisryhmä' ovat usein rinnasteisia. Tarkkaan ottaen viittaa järjestäytynyt rikollisuus laajaan ilmiöön, kun taas järjestäytynyt rikollisryhmä viittaa ilmiötä määrittävään yhteen tekijään eli toimijoihin.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä tulkitaan aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta ja oikeuslähteitä järjestäytyneen rikollisuuden ymmärtämiseksi juridisena ja sosiaalisena ilmiönä. Tämän tarkastelun avulla pyritään lisäksi nostamaan esille välineitä järjestäytyneen rikollisuuden analysointiin strategisen ennakkoinnin näkökulmasta.

Opinnäytetyön pääasiallinen tutkimuksellinen menetelmä on kirjallisuuskatsaus. Tämä laadullisen analyysin väline on osa kaikkea tieteellistä tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksen avulla tutkija osoittaa hallitsevansa tutkimusaihettaan koskevaan tieteelliseen tutkimustiedon ja kykenevänsä osoittamaan oman tutkimuksena paikan tai sen kontribuution tähän aikaisempaan tutkijakeskusteluun verrattuna. Näin kirjallisuuskatsaus sekä perustelee uuden tutkimuksen tulokulmaa ja tutkimuksellista antia että yhdistää sen osaksi inhimillisen tiedon kumulatiivista varantoa. Tässä merkityksessä kirjallisuuskatsaus on yksi tutkimuksen osa, mutta ei tarkkaan ottaen väline uuden tiedon tuottamiselle. (Efron and Ravid 2018, 2, 3.)

Kirjallisuuskatsaus voi olla myös väline tuottaa kokonaan uutta tutkimustietoa. Tällöin kyse voi olla vanhan tiedon jäsentämisestä uudella tavalla, tutkijakeskustelun kehityksen kuvaamisesta, puutteiden osoittamisesta tai vallitsevien tulkintojen kritiikistä. Kyse voi olla myös puhtaasti katsauksista, joissa luodaan analyttinen yleiskuva jotakin aihetta koskevaan viimeaikaiseen tutkimukseen. Tässä tapauksessa kirjallisuuskatsaus ei varsinaisesti ole väline johtaa aineistosta uutta tietoa vaan raportoida jo olemassa olevaa tietoa tiivistä. (Efron and Ravid 2018, 2, 3.)

Opinnäytetyössä tarkastellaan lisäksi järjestäytyneitä rikollisuutta koskevaa lainsäädäntöä. Lainsäädännön sisältöä tulkitaan oikeuslähdeopin näkökulmasta. Tarkemmin kyse on lainopin menetelmästä, mikä tarkoittaa voimassa olevan oikeuden tulkintaa oikeusnormien sisältöä selvittämällä. Oikeusnormien sisällön selvittämisestä ohjaa oikeuslähdeoppi. (Hirvonen 2011, 23; Kaisto 2005, 17.) Tässä tapauksessa se tarkoittaa käytännössä hallitusten esitysten ja kansainvälisten normien tulkintojen soveltamista.

Kirjallisuuskatsausta ohjaa strategisen ennakkoinnin näkökulma. Strategiseen työhön liittyy usein toimintaympäristöanalyysia, uhkakuvien muodostamista, skenaariotyöskentelyä ja strategioiden luontia tältä pohjalta (Vuorela 2018, 76). Tässä työssä ei kuitenkaan laadita toimintaympäristöanalyysia eikä skenaarioita vaan niiden tueksi tehtävää analyysityötä.

Jerry Ratcliffea mukaillen tarkoitan strategisella ennakkoinnilla tässä varautumisen, toimintaympäristöanalyysin ja skenaariotyön tueksi tehtävää työtä. Tarkoitan välineitä analysoida järjestäytyneen rikollisuuden rakentumista, rikollisten ja yhteisöjen välisten vuorovaikutussuhteiden muodostumista eli järjestäytyneen rikollisuuden sosiaalisen mekaniikan määräytymistä. Tällainen pitkän aikavälin trendeihin ja rikollisten ilmiöiden sosiaaliseen logiikkaan kiinnittyvä tutkimus on osa strategista työtä ja ennakoivaa poliisitoimintaa. (Ratcliffe 2014, 137.) Tällaisen työn tukeminen on tämän opinnäytetyön kirjallisuuskatsausta ohjaava näkökulma.

Strateginen ennakointi voitaneen nähdä ennakoivaa poliisitoimintaa laajempänä käsitteenä, sillä strategisella ennakkoinnilla ei välttämättä ole ensinkään kytköstä poliisin operatiiviseen toimintaan. Ennakoiva poliisitoiminta (predictive policing) näyttäytyy ainakin osassa tutkimuskirjallisuutta määritellään ajankohtaisen määrällisen aineiston keräämiseksi, tulkinnaksi ja jalostamiseksi poliisitoiminnan tueksi. Sekä aineistot että niiden käytettävyys ovat melko lähellä poliisin taktista ja operatiivista työtä. (Osborne and Wernicke 2003, 29; Walt 2013, 12.) Jos datan sijaan tarkastellaan sosiaalisia malleja tai mallituksia, testataan niiden pätevyyttä ajankohtaisella rikostilasto-, havainto- tai tiedusteluaineistoilla, on analyysin aikahorisontti kauempaa tulevaisuudessa. Samalla tutkimuksen juuret ovat syvemmillä tutkitun ilmiön sosiaalisessa historiassa. (Vrt. Hakaniemi 2022.) Tämän tutkielman aikaperspektiivi edustaa tätä jälkimmäistä pidempää tyyppiä.

Strategisen ennakkoinnin näkökulmasta aineistossa oleellista ovat esimerkiksi ilmiön vaikuttavuutta, jatkuvuutta, kestävyyttä ja verkottuneisuutta koskevat mekanismit. Näkökulma ei ole suoraan verrannollinen eksplisiittisesti jäsennettyyn analyttiseen viitekehykseen, jota sovellettaisiin tarkasti määritellyn tutkimusongelman ratkaisuun tarkasti rajatussa aineistossa. Laadullisen aineiston epämääräisyys on yksi syy. Strategisen ennakkoinnin näkökulma ei tätä epämääräisyyttä helpota. Jos strateginen ennakointi kytketään tarkasti johonkin tiettyyn muottiin, hirtetään samalla sen ennakoitukyky minkään muun suhteen (vrt. Vuorela 2018).

1.4 Aikaisempi kirjallisuus

Termiä järjestäytynyt rikollisuus (organized crime) käytettiin eri yhteyksissä 1800-luvulta alkaen (Von Lampe 2016, 16). Jo varhaisessa vaiheessa se viittasi muuhun kuin satunnaiseen rikolliseen toimintaan, vaikka siinä ei välttämättä ollutkaan kyse nimenomaan rikollisjärjestöjen johtamasta toiminnasta. Tällä tavalla sitä lienee käytetty jo vuoden 1896 lopulla New Yorkilaisen rikosten ennaltaehkäisyssä toimivan yhdistyksen, New York Society for the Prevention of Crime, vuosiraportissa. Tuolloin se viittaasi julkisten viranhaltijoiden suojaamana tapahtuvaan uhkapelitoimintaan ja prostituutioon. Nykyisenkaltaisen merkityksen termi alkoi saada Yhdysvalloissa 1920-luvulla, kun kielto-lain seurauksena syntyi kysyntä alkoholin laittomalle tuotannolle ja levitykselle. (Paoli and Vander Beken 2014, 13.)

Yhdysvalloissa järjestäytyneen rikollisuuden tutkimus käynnistyi toden teolla vuonna 1967 liittovaltion aloitteesta. Tuolloin perustettiin työryhmä selvittämään järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa ja organisaatiota. Selvitystyön loppuraportti ei mairitellut saavutettua ymmärrystä aiheesta. Siinä todettiin, että tietää mafiasta yhtä paljon kuin tankkauspisteiden asiakkaat tiesivät Standard Oil -yhtiöstä – eli eivät paljon muuta kuin että mafia tekee rikoksia ja öljy-yhtiöltä saa bensaa. (Albanese 2015, 2.)

Sittemmin tutkimusta onkin paljon. Tutkimusalaa leimaava ominaispiirre on poikkitieteellisyys. Järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuksen journalia on ainakin kolme. Global Crime on johtavan tiedekustantamon Routledgen julkaisema neljännesvuosittain ilmestyvä tieteellinen lehti. Tiedekustantamo Springer julkaisee tieteellistä lehteä Crime, Law and Social Change. Eurooppalaisen politiikan tutkimuksen kattojärjestön European Consortium for Political Research järjestäytyneen rikollisuuden työryhmä julkaisee tieteellistä lehteä European Review of Organised Crime. Näiden julkaisujen tieteenaloja yhdistävä ominaisuus näyttäisi olevan astetta vähemmässä määrin myös poliisitutkimukseen ja kriminologiaan liittyvä piirre.

Järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuksista monet keskittyvät yksittäisiin rikollisjärjestöihin, kuten Italian mafiaan (Pardo González 2019), Japanilaiseen Yakuzaan (Hill 2014), Kiinan Triadeihin (Chin 2014; Lintner 2002), Etelä-Amerikan huumekartelleihin (Medel and Thoumi 2014; Thoumi 2014) tai moottoripyörä- ja prosenttijengeihin (Barker 2015). Toiset käsittelevät järjestäytyntä ja vakavaa rikollisuutta ensisijaisesti kansainvälisen rikollisen toiminnan kautta eli erityisesti huume-kaupan, ihmiskaupan, asekaupan, prostituution tai rahanpesun näkökulmista (esim., Feinstein and Holden 2014; Kleemans and Smit 2014; Mackenzie 2020; Reuter 2014) tai järjestäytyneen rikollisuuteen liittyvän korruption ja lahjonnan kautta (Lo, Siegel, and Kwok 2020; Varese 2021). Toisissa taas keskiössä on rikostorjunta ja siihen liittyvät eri kysymykset (esim., Akhgar and Yates 2011; Fijnaut 2014) ja eräissä muissa järjestäytyntä rikollisuutta tai niiden vaikutuksia selittävät teoriat

(Kleemans 2014; Paraschiv 2013; Smith 1976). Aiheensa puolesta tutkielma on osa tätä jälkimäistä viiteryhmää.

Tieteellisen tutkimuskirjallisuuden ohella järjestäytynyt rikollisuus on tärkeä erilaisten kansainvälisten ja kansallisten viranomaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten tutkimus- ja analyysitoiminnan kohde. Tärkeä julkisesti saatavilla olevaa tietoa tuottava kansainvälinen viranomaistoimija on esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien huumeista ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto (UNODC). Eurooppalainen viranomaistoimija on EUROPOL. Vuodesta 2013 alkaen EUROPOL on säännöllisesti julkaissut uhka-arvioita vakavasta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta (Europol 2017, 7). Tutkielmalla on yhtymäkohtansa myös tällaiseen tutkimukseen.

Tieteellisen tutkimuskirjallisuuden ohella järjestäytynyt rikollisuus on suosittu populaarin tietokirjallisuuden kohde. Suomalaista ja ruotsalaista järjestäytyneen rikollisuuden kenttää käsitteleviä yleensä toimittajien laajoihin haastattelu- ja rikosprosessuaalisiin aineistoihin perustuvia on saatavilla paitsi perinteisinä kirjoina myös äänikirjoina ja e-kirjoina digitaalisista kirjapalveluista.

Suomalaisia ja ruotsalaisia liivi- ja prosenttijengejä ovat käsitelleet esimerkiksi Mikko Gustafsson ja Janne Huuskonen (2019), Mika Mölsä (2018) sekä Lasse Wierup ja Matti Larsson (Wierup and Larsson 2015). Etelä-Ruotsalaisissa vaikuttavasta siirtolaisjengistä on kirjoittanut toimittaja Johanna Bäckström Lerneby (2021). Aiheesta on saatavilla yleistajuisia esityksiä myös rikoksista tuomittujen itsensä kirjoittamana (esim., Ilmén 2019; Raninen 2018; Tranberg and Lehtinen 2020) sekä yksittäisiä, valtakunnallisesti tunnettuja rikostapauksia käsittelevistä teoksista (Mäkinen and Kilpeläinen 2021; Reinboth and Passi 2017; Tamminen 2019).

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia järjestäytyneen rikollisuuden toimintaympäristöön, toimintakykyyn ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tutkielman fokus on kuvailevassa käsitteellisessä tulkinnassa.

1.5 Työn rakenne

Tutkielman pyrkii käsitteellistämään järjestäytyneen rikollisuuden ilmiötä tulkitsemalla sitä lainopillisesta ja teoriajohtoisesta näkökulmasta. Tulkinnalla pyrin tekemään ilmiötä ymmärrettäväksi. Ennen kaikkea pyrin ymmärtämään ilmiön yhteiskunnalliseen merkittävyyteen vaikuttavia tekijöitä. Ilmiön merkittävyyttä tarkastelen strategisen ennakkoinnin näkökulmasta.

Työ käsittelee järjestäytyntä rikollisuutta ilmiönä kahdessa kehyksessä, lainsäädännöllisessä ja teoreettisessa. Luentaa operationalisoivat menetelmät ovat luonteeltaan tulkitsevia. Järjestäytyntä rikollisuutta koskevaan lainsäädäntöön keskittyvässä Luvussa 2 tulkinta on oikeusdogmaattista. Luvussa 2 vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

Järjestäytyntä rikollisuutta koskevia teoreettisia malleja koskevassa Luvussa 3 tulkintaa tehdään strategisen ennakkoinnin tulokulmasta. Luvussa 3 vastataan toiseen tutkimuskysymykseen.

Luku 4 muodostuu teoreettisen ja lainopillisen analyysin synteisistä. Siinä vastataan kolmanteen ja viimeisen tutkimuskysymykseen.

2 LAINOPIILLINEN ANALYYSI

Tässä luvussa tarkastellaan järjestäytyntä rikollisuutta juridisena ilmiönä. Ilmiötä tulkitaan lainopilisella menetelmällä erityisesti oikeuslähdeoppiin tukeutuen.

Järjestäytyneestä rikollisuudesta on säädetty suomalaisessa lainsäädännössä jo vuonna 1976 (466/1976) voimaanastuneessa laissa rikoslain muuttamisesta. Siinä 6 luvun 2 §:n 2 kohdassa säädettiin rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoksen tekeminen vakavia rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Rikoslakia on sittemmin uudistettu useita kertoja. Järjestäytyntä rikollisuutta koskevia säädöksiä yhtenäistettiin viimeksi vuonna 2014.

Suomen rikoslaissa järjestäytyntä rikollisuutta käsitellään seuraavasti. Laissa säädetään, mitä järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan. Toiseksi säädetään niiden kriminalisoimisesta. Tämä tapahtuu kahdella tavalla. Yhtäältä laissa kriminalisoidaan rikosten tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Lisäksi rikoslaissa kriminalisoidaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen. (LaVM 35/2014, 2.)

Tämän luku jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa esitellään järjestäytyneen rikollisuuden oikeudellinen määritelmä. Toiseksi kuvaillaan, mitä lainsäätjä on tarkoittanut rikoksen tekemisellä järjestäytyneen rikollisryhmän osana. Kolmannessa osassa tarkastellaan järjestäytyntä rikollisuutta rangaistuksen koventamisperusteena sekä eräiden rikosten ankaroittamisperusteena. Neljänneksi esitellään, mitä on säädetty osallistumisesta järjestäytymisen rikollisryhmän toimintaan sekä mitä lainsäätjä on tässä yhteydessä tarkoittanut osallisuudella.

Luvun neljännessä osassa tarkastellaan kansallisen lainsäädännön kansainvälistä kehystä. Ensiksi esitellään lyhyesti Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimusta ja toiseksi Euroopan unionin neuvoston puitepäätöstä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Molemmat edeltävät Suomen rikoslain järjestäytyntä rikoslakia koskevaa, vuonna 2014 valmistunutta uudistusta.

2.1 Järjestäytynyt rikollisryhmä: juridinen määritelmä

Vuonna 2014 valmistellun lakiuudistuksen myötä Suomen rikoslaisissa järjestäytyneellä rikollisryhmällä on ainoastaan yksi rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetty määritelmä. Tähän määritelmään viitataan kaikkialla rikoslain järjestäytyntä rikollisuutta koskevissa säännöksissä (LaVM 35/2014, 1):

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Määritelmään kuuluu neljä ulottuvuutta, 1) aika, 2) ryhmän jäsenistö, 3) ryhmän rakenne sekä 4) ryhmän toiminta ja tarkoitus. Tarkastellaan seuraavaksi, miten nämä ulottuvuudet rajaavat järjestäytyneen rikollisuuden juridista määritelmää. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa käy ilmi suoraan ilmi ainoastaan jäsenmäärää koskeva raja. Muiden osalta arvio joudutaan perustamaan lain esitöihin tai muihin lakeihin, joihin mainittu momentti viittaa.

Lain esitöissä ajallinen ulottuvuus määritellään siten, että yksi vuosi riittäisi hyvin osoittamaan ajallista jatkuvuutta, kun taas viikoissa mitattava ajanjakso siihen ei suoraan soveltuisi. Ryhmän jäsenistölle laki asettaa tarkan vähimmäismäärän, mutta ryhmän rakenteesta laissa ei todeta mitään tarkkaa. Lain esitöissä viitataan kansainvälisiin sopimuksiin ja niitä mukaillen todetaan, että rakenteen ei tarvitse ole hierarkkinen, kehittynyt eikä edes jäsenyyden pysyvää. Kyse ei voi olla satunnaisesti jotain yhtä rikosta varten perustetusta ryhmästä. Sen sijaan ryhmän on oltava tarpeeksi jäsentynyt kyetäkseen yhteiseen, ryhmää ja rikosten tekemistä koskevaan päätöksentekoon sekä päätösten toimeenpanoon. (HE 263/2014, 31.)

Minkä tahansa rikoksen tekemistä varten perustettu ryhmä ei täyty järjestäytyneen rikollisuuden toiminnalle ja tarkoitukselle säädettyjä vaatimuksia. Ryhmän toiminnan ja tarkoituksen tulee täyttää jokin kolmesta vaihtoehdoisesta tunnusmerkistökijästä. Ensimmäinen ehto koskee rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Säädetyn enimmäisrangaistukseen tulee olla vähintään neljä vuotta. Tämä ehto merkitsee, että järjestäytynyt rikollisuus tulee kyseeseen varsin vakavissa rikoksissa.

Tälle kynnykselle yltävät monet 11 luvun sotarikokset ja rikoksen ihmisyyttä vastaan. Esimerkiksi joukkotuhonnan valmistelusta säädetty vähimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta (RL 11: 1) samoin kuin joukkotuhonnan valmistelusta säädetty enimmäisrangaistus (RL 11: 2). Sen sijaan vain kolmessa 17 luvun rikoksista yleistä järjestystä vastaan yltää rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus neljän vuoden rajaan. Nämä ovat väkivaltaisen mellakan johtaminen (RL 17:4), törkeä eläinsuojelurikos (RL 17:14 a) sekä törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan

levittäminen (RL 17: 18 a). Uhkapelin järjestäminen (RL 17: 16) ja rahapelirikos (RL 17 16 a) eivät tätä ehtoa täytä olkoonkin, että nimenomaan uhkapeli oli 1950-luvulla yhdysvaltalaisen järjestäytyneen rikollisuuden yleisimpiä kohteita (Von Lampe 2016, 3). Ruotsissa vielä 2000-luvun avulla oli laitton peliautomaattitoiminta jugoslaavijengeille miljardeja kruunuja vuosittain tuottavaa toimintaa (Wierup and Larsson 2015, 843).

Monessa seksuaalirikoksessa on rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus vähintään neljä vuotta. Tämä koskee esimerkiksi raiskausta ja seksuaalista hyväksikäyttöä (RL 20: 1 ja 20: 5). Ne eivät kuitenkaan ole helposti nähtävissä järjestäytyneen rikollisryhmän toimialana. Sen sijaan paritus on. Kuitenkaan ei perusmuotoinen paritus (RL 20: 9) täytä säädettyä enimmäisrangaistuksen minivaatimusta. Ehto täyttyy vain rikoksen törkeässä tekemuodossa tai jos paritukseen liittyy myös ihmiskauppaa (RL 25: 3).

Myös omaisuusrikoksista lähinnä törkeät tekemuodot tai jo sellaisenaan vakavat rikokset täyttävät ehdon. Tämä koskee esimerkiksi törkeää varkautta (RL 28: 2), törkeää kavallusta (RL 28: 5), petosrikosten törkeitä tekemuotoja (RL 29: 2; RL 29 4 b; RL 36: 2), ryöstöä (RL 31: 1), törkeää kiristystä (RL 31: 4) sekä törkeää kätkemisrikosta (RL 32: 2), ammattimaista kätkemisrikosta (RL 32: 3) ja rahanpesun törkeää tekemuotoa (RL 32: 7). Omaisuusrikosten törkeän tekemuodon yhtenä kva-lifiointiperusteena on rikoksen kohteena olevan omaisuuden arvo. Törkeässä varkaudessa raja-arvo törkeän ja perusmuotoisen tekemuodon välillä on noin 10 000 euroa. Törkeässä kavalluksessa raja-arvo on parisen tuhatta korkeampi. (Helsingin HO 3.10.2018 140650.)

Toinen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja tarkoitusta koskeva vaihtoehtoinen kriteeri viittaa kiihottamisrikoksiin eli rikoslain 11 luvun 10 §:ssä määriteltyyn kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Perusmuotoisesta kiihottamisesta kansanryhmää vastaan säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta, mutta tyypillinen rangaistus vuonna 2017 ilmi tulleista kiihottamisrikoksista on ollut 40-50 päiväsakkoa (Juutinen 2021, 86). Voidaan kuitenkin nähdä, että kiihottamisrikoksien tekemistä varten järjestäytynyt ryhmä toimii ihmis- ja perusoikeuksilla turvattuja oikeushyviä vastaan ja on sen vuoksi yhteiskunnalliselta luonteeltaan vakavaa (HE 263/2016, 42).

Kolmas järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja tarkoitusta koskeva vaihtoehtoinen kriteeri on rikoslain 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Tämä rikos on oikeusvaltion kannalta vakava ja uhkaa toteutuessaan murtaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin peruspilareita. (HE 263/2016, 42.)

2.2 Järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteet

Kolmessa vaihtoehtoisessa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja tavoitteita koskevissa kvalifiointiperusteissa korostuu siis kolmella tavalla määriteltävissä oleva rikoksen vakavuus. Epäsuorasti

käy myös ilmi, että järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi voidaan tunnusmerkistötekijöiden perusteella arvioida muutkin kuin taloudelliseen voitontavoitteluun pyrkivät rikollisryhmät. Edellytyksenä on tällöin, että niiden toiminnan muotona ovat kiihottamisrikokset ja toiminnan tavoitteet ovat esimerkiksi muukalaisvihamielisiä tai rasisetistä ajattelutavasta juontuvia. Näin ollen järjestäytyneeksi rikollisryhmäksi voidaan lukea sen kaltaiset poliittiset ryhmät, kuten Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2022:68 todetaan, että PVL:än ”että kirjoitukset ovat kohdistuneet eri kansanryhmiin tavalla, jonka kaltainen toiminta on kriminalisoitu kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevassa tunnusmerkistössä”. PVL:än kirjoitukset kuvastavat Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan kansallissosialistista ideologiaa sekä ihmis- ja perusoikeussopimusten vastaista ajattelua ja ne ovat olennainen osa järjestön toimintaa. Korkeimman oikeuden ratkaisussa ei kuitenkaan punnittu kysymystä siitä, täyttääkö PVL:än toiminta järjestäytyneen rikollisryhmän tunnusmerkistön vaan sitä, voidaanko järjestö kieltää yhdistyslain nojalla lain ja hyvien tapojen vastaisena.

Tämä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja tarkoitusta koskevan määrittelyn väljyys ei sulje pois myöskään terroristisessa tarkoituksessa järjestäytyneen rikollisryhmän tarkastelua nimenomaan järjestäytyneenä rikollisuutena. Rikoslain 34 a luvun 6 §:n mukaan terroristiryhmällä ”tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsenyntyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia” eli terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia. Näistä rikoksista on yleensä säädetty vähintään neljän vuoden enimmäisrangaistus, jolloin kvalifiointiperuste on yhtenevä järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan vakavuutta koskevan tunnusmerkistötekijän kanssa.

Ainoastaan Rikoslain 34 a luvun 6 §:n 1 kohdassa luetellut rikokset eivät täytä 6 luvun 5 §:n 2 momentin neljän vuoden minirangaistusvaatimusta. Nämä terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset ovat 1) laittoman uhkauksen, perättömän vaarailmoituksen, 24 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun törkeän julkisrauhan rikkomisen tai 44 luvun 10 §:ssä tarkoitettun ydinenergian käyttörikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi,

Määritelmä on yhtenevä 6 luvun 5 §:n 2 momentin kanssa muilta kuin viimeisimmän kvalifiointiperusteen osalta. Kvalifiointiperusteiden ero koskee terroristiryhmän ja järjestäytyneen rikollisryhmän tekemiä rikoksia. Niistä kuitenkin kaikki muut paitsi ensimmäisen pykälän 1 kohdassa mainitut rikokset eivät täytä neljän vuoden minimiehtoa.

2.3 Rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

Rikoslain järjestäytyntä rikollisuutta koskevat koventamis- ja ankaroittamisperusteet edellyttävät rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Mitä tällä tarkoitetaan, ei ilmene suoraan laista. Siihen otetaan kantaa vuoden 2014 lakiuudistuksen hallituksen esityksessä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että yksipuolinen rikoksen omistaminen jollekin ryhmälle ei vielä tee sitä tämän ryhmän toimintaan kuuluvaa. Tähän ei liioin riitä sekään, että rikollisryhmän yksittäinen jäsen päättäisi tehdä jonkin rikoksen. Sen sijaan tulee rikoksen olla jollakin tavalla rikollisen ryhmän hyväksymä, se tulee tehdä ryhmän hyväksi tai ryhmän nimissä ja sen tulee olla rikollisryhmän toiminnan ja tavoitteiden kanssa yhteensopiva. Toisaalta rikoksen tekeminen ei osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ei edellytä rikollisryhmältä aktiivista päätöstä yksittäisen rikoksen hyväksymisestä eikä osallisuutta sen tekemiseen. Riittää, että rikoksessa on esimerkiksi käytetty järjestön nimeä ja tuotettu jotakin ryhmän tavoitteisiin sopivaa etua sille ryhmälle, jonka nimissä rikos on tehty. (HE 263/2014, 29.)

Rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa voi verrata tuotemerkin käyttämiseen oman toiminnan edistämiseksi sekä tästä maksettaviin rojalteihin. Ruotsissa Hells Angelista eronneen entisen jäsenen mukaan järjestössä oli tavanomaista tehdä rikoksia järjestön nimissä. Niistä tuli ilmoittaa kerholle etukäteen ja maksaa järjestölle rikoshyödystä tietty prosenttiosuus, esimerkiksi 15 prosenttia. (Wierup and Larsson 2015, 142)

2.4 Koventamis- ja ankaroittamisperuste

Rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on säädetty rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdassa. Saman pykälän 2 momentissa säädetään järjestäytyneen rikollisryhmän tunnusmerkistöistä. Koventamisperustetta voidaan soveltaa vain niihin rikoksiin, jotka täyttävät yllä kuvatut järjestäytyneen rikollisryhmän tunnusmerkit. Siksi ammatti- ja järjestäytyntä mutta pienimuotoista anastustoimintaa ei voida koventaa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan nojalla. Tällaisessa tapauksessa rangaistuksen määräämisessä voidaan arvioida 5 §:n 1 kohdassa säädetyn suunnitelmallisuuden koventavaa vaikutusta.

Paitsi koventamisperuste, on rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa myös yksi monen rikoksen törkeän tekemuodon kvalifiointiperusteista. Se jakautuu edelleen kahteen ryhmään. Eräiden rikosten kohdalla se vastaa sisällöltään rangaistuksen koventamisperustetta eli täytyy, kun rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Tämä koskee törkeää laittoman maahantulon järjestämistä (RL 17: 8 a), törkeää sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämistä (RL 17: 18 a), törkeää ihmiskauppaa (RL 25: 3 a), törkeää data-vahingontekoa (RL 35: 3 b), törkeää maksuvälinepetosta (RL 36: 9), törkeää maksuvälinerikosta

(RL 36: 13), törkeää tietoliikenteen häirintää (RL 38: 6), törkeää tietojärjestelmän häirintää (RL 38: 7 b), törkeää tietomurtoa (RL 38: 8 a) sekä törkeää tulliselvitysrikosta (RL 46: 8).

Toisen tyyppinen ankaroittamisperuste eroaa tästä ensimmäisestä rikollisen toiminnan laajuuden suhteen. Sen täytyminen ei edellytä pelkästään rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Lisäksi järjestäytyneen rikollisryhmän tulee olla erityisesti järjestäytynyt kyseisten rikosten laajamittaista tekemistä varten (HE 263/2014, 26). Tämä koskee törkeää dopingrikosta (RL 44: 7), törkeää huumausainerikosta (RL 50: 2), törkeää alkoholirikosta (RL 50 a: 2) sekä törkeää huumausainerikoksen edistämistä. Jälkimmäisen rikoksen tekeminen osana huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on ehdoton tunnusmerkistötekijä eikä vain yksi vaihtoehtoisista kvalifiointiperusteista, kuten muissa rikosnimikkeissä.

2.5 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Osallistuminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan on säädetty rangaistavaksi rikoslain yleistä järjestystä vastaan tehtyjä rikoksia käsittelevän 17 luvun 1 a §:ssa. Säädos on rikosoikeudellisen osallisuusopin kannalta poikkeuksellinen, koska se edellyttää osallisuusteon liitännäisyyttä rangaistavaan päärikokseen. Rikosoikeudessa rikos määräytyy yhden yksilön itsenäisenä lainvastaisena tekona, useamman henkilön yhdessä tekemänä rangaistavana tekona, avunantoja tai yllytyksenä. Osallisuus siis näyttäytyy yleensä henkilöiden aktiivisena osallistumisena rangaistavaan päärikokseen. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiselta tällaista aktiivisen tekijäkumppanuuden, yllytyksen tai avunannon kaltaista aktiivista osallistumista ei vaadita. (LaVM 35/2014 vp, 6; PeVL 10/2000 vp, 2.)

Pykälän ensimmäisessä momentissa on seitsemän kohtaa, joissa tämä osallistuminen kuvaillaan tarkemmin. Ensimmäisessä kohdassa on kriminalisoitu järjestäytyneen rikollisryhmän perustaminen tai organisoiminen. Lisäksi siinä on säädetty rangaistavaksi henkilöiden värvääminen siihen. Myös yritys on rangaistava. Toisessa kohdassa käsitellään rikollisryhmän varustamista tai varustamisen yrittämisestä. Varustamisella tarkoitetaan räjähteitä, aseita, ampumatarvikkeita, niiden valmistamiseen tarvittavia aineita sekä muita vaarallisia esineitä ja aineita.

Kolmannessa kohdassa säädetään koulutuksesta rikollista toimintaa varten. Lain esitöiden mukaan koulutus voi olla ampuma-asekoulutusta tai esimerkiksi talousrikoksiin perehdyttämistä. Sen sijaan poliittista ja ideologista koulutusta kohta ei koskisi. Kohta ei liioin koskisi sellaista ampumaradalla tapahtuvaa koulutusta, jota jokin ampumaseura tai elinkeinonharjoittaja osana omaa normaalia toimintaansa tarjoaa järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenille. Tämän ehtona toki on, että koulutusta ei olisi nimenomaisesti tarkoitettu rikollisen toiminnan harjoittamiseen. (HE 263/2014, 33, 34.)

Neljännessä kohdassa kriminalisoidaan rikollista toimintaa varten tarvittujen toimitilojen, kulkuvälineiden tai muiden rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeiden välineiden hankkiminen tai niiden luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle. Moottoripyörän myymisestä liivijengin jäsenelle ei kuitenkaan voi rangaista, ellei jäsen ostaessaan pyörää kerro tarvitsevansa sitä liivijengin nimissä harrastamassa kiristystoiminnan välineeksi. Myöskään toimitilojen vuokraamisesta ei voida määrätä rangaistusta tämän pykälän nojalla, jos vuokranantaja ei ole ollut tietoinen tilojen rikollisesta käyttötarkoituksesta. (HE 263/2014, 34.)

Viidennessä kohdassa on kriminalisoitu toiminnan rahoittaminen. Tällä tarkoitetaan varojen antamista tai keräämistä suoraan tai välillisesti. Kuudennessa kohdassa kriminalisoidaan järjestäytyneen rikollisryhmän taloudellisten asioiden hoitaminen tai erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antaminen. Kohta ei puutu rikosprosessin osana tapahtuvaan oikeudelliseen avustamiseen eikä yksittäisen rikollisryhmän jäsenen henkilökohtaisissa asioissa tapahtuvaan neuvontaan. Sen sijaan kohdan nojalla kriminalisoidaan rikollisessa toiminnassa avustaminen esimerkiksi rahanpesusta tai bulvaanien käyttämisestä neuvomalla. (HE 263/2014, 34, 35.) Seitsemäs kohta on yleisluontoinen. Siinä kriminalisoidaan muut aikaisempiin kohtiin vakavuudeltaan rinnastuvat tavat edistää rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista.

Näiden seitsemän kohdan avulla tavoin säädetystä osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan on ankarin rangaistus kaksi vuotta vankeutta.

2.6 Kansainvälinen sääntely

Kansainväliset sopimukset voivat asettaa velvoitteita lainsäätäjälle. Sopimusosapuolet voivat sitoutua lähentämään lainsäädäntöään tulevaisuudessa ennalta sovittuihin periaatteisiin sitoutuen, tunnustamalla osittain erilaisen sääntelyn ohjaavan vaikutuksen, sisällyttää kansainvälinen sopimus osaksi kansallista lainsäädäntöä sellaisenaan tai harmonisoida kotimaista säännöstöä yhteisten velvoitteiden mukaisiksi. Velvoitteita voivat tuottaa ylikansalliset toimielimet kuten Euroopan komissio tai

Suomessa järjestäytyntä rikollisuutta koskeva lainsäädäntö työ noudatteli tätä jälkimmäistä mallia vuonna 1999, kun Paavo Lipposen toinen hallitus antoi eduskunnalle esityksensä rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämistä rangaistavaksi. Esityksen tavoitteena oli panna täytäntöön Euroopan unionin neuvoston 21 päivä joulukuuta 1998 antama säännös eli Yhteinen toiminta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa. (HE 183/1999 vp, 1, 7.)

Yhteisessä toiminnassa on kahdeksan artiklaa. Ensimmäisessä artiklassa määritellään rikollisjärjestö ja toisessa kriminalisoidaan sellaisen toimintaan osallistuminen. Muut artiklat keskittyvät pääasiassa yhteisen toiminnan kansalliseen implementointiin, voimaantuloon ja julkaisuun. Rikollisjärjestön suomenkielinen määritelmä on pääosiltaan samansisältöinen ja sanamuodoltaan lähes identtinen sen kanssa, mitä säädetään rikoslain 6 luvun 5 §:ssä 2 momentissa. (98/733/YOS, 1.)

Rikollisjärjestöön osallistuminen on määritelty suppeammin kuin yllä kuvatussa rikoslain 17 luvun 1 a §:ssa. Vaikka onkin suppeampi, on pääasiallinen sisältö osallistumisen luonteesta sama. Osallistuminen ei edellytä varsinaista osallistumista vakavien rikosten tekemiseen, jos henkilö kuitenkin tahallisesti ja järjestön rikollisesta luonteesta tietoisena osallistuu sen rikolliseen toimintaan. Artiklassa säädetään, että rangaistukseen on tuomittava henkilö, joka ”tahallisesti ja tietoisena joko järjestön tarkoituksesta tai yleisestä rikollisesta toiminnasta taikka järjestön aikomuksesta tehdä kyseisiä rikoksia osallistuu aktiivisesti — järjestön 1 artiklassa tarkoitettuihin toimiin silloinkin, kun kyseinen henkilö ei osallistu näiden rikosten varsinaiseen tekemiseen”. (98/733/YOS, 2.)

Yhteisen toiminnan korvasi vuonna 2008 Euroopan unionin neuvoston puitepäätös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Puitepäätöksessä on täsmennetty yhteisen toiminnan määritelmiä rikollisjärjestöstä ja sen toimintaan osallistumisesta. Suomen rikoslaissa järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää ei ole muutettu, mutta neuvoston puitepäätöksen täsmennykset on kirjattu vuoden 2014 hallituksen esitykseen (HE 263/2014, 31). Rikoslain järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva pykälä sen sijaan sisältää kaikki neuvoston puitepäätöksen tarkennukset vielä astetta yksityiskohtaisemmin tulkittuna.

Euroopan unionin neuvoston antamien säädösten ohella tärkeä kansainvälinen sopimus on Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus. Tämä niin kutsuttu Palermon yleissopimus allekirjoitettiin vuonna 2001 Sisilian mafian kotikaupungissa Palermossa.

Palermon sopimuksessa on neuvoston puitepäätöstä laajempi etenkin siksi, että siinä huomioidaan eräitä järjestäytyneen rikollisuuden harjoittamia rikoksia, kuten rahanpesu ja lahjonta. Järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä kuitenkin vastaa hyvin jo käsiteltyjä juridisia määritelmiä. Myös Palermon sopimuksessa on neljä ulottuvuutta, 1) aika, 2) ryhmän jäsenistö, 3) ryhmän rakenne sekä 4) ryhmän toiminta ja tarkoitus. Niillä on samanlaiset määritelmät kuin rikoslaissa ja neuvoston puitepäätöksessä. Ainoa ero koskee järjestön toimintaa ja tavoitteita: Palermon sopimuksessa todetaan, että järjestö voi olla vain yhden vakavan rikoksen tekeminen. Toinen tavoitteita koskeva ero on, että Palermon sopimuksessa järjestäytyneen rikollisuuden kvalifointiperuste edellyttää välillisenä tai välittömänä tarkoituksena taloudellisen hyödyn saamista. (Palermon sopimus, art. 2.)

Merkittävin ero Palermon sopimuksen ja neuvoston puitepäättöksen välillä on kuitenkin rikostorjuntaan liittyvä. Palermon sopimuksessa ei pelkästään määritellä rahanpesua ja lahjontaa vaan lisäksi veloitetaan sopimusvaltiot määrättyihin rahanpesun ja lahjonnan vastaisiin toimenpiteisiin. (Palermon sopimus, art. 7–9.) Esimerkiksi Suomessa Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä astui voimaan vuonna 2018, joskin rahanpesu on ollut rikoslaissa kriminalisoitua jo vuodesta 1993 alkaen.

Kansainvälinen rahanpesun vastainen toiminta oli käynnistynyt jo ennen Palermon sopimusta. Vuonna 1989 G7 maat perustivat rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force, FATF). Vuotta aikaisemmin oli Wienissä tehty Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus laitonta huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden kauppaa vastaan, jossa rahanpesu ensimmäistä kertaa säädettiin rangaistavaksi (1992 vp - HE 180).

2.7 Johtopäätökset

Tässä luvussa on tarkasteltu järjestäytyneen rikollisuuden sääntelyä. Suomessa järjestäytyneen rikollisuus on ollut rangaistuksen koventamisperuste jo 1970-luvulta lähtien. Kyse on kotoperäisestä sääntelystä. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen sitä vastoin on tullut rikoslaikimme sisällytettäväksi kansainvälisten sitoumustemme myötä. Sama koskee eräitä tyypillisesti järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa liittyviä rikoksia kuten rahanpesun kriminalisointia.

Sekä aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa että lainvalmisteluaineistosta käy ilmi, että järjestäytyneen rikollisuuden määrittely on hankalaa. Toisaalta ilmiö on tunnistettu, se on koettu vaaralliseksi ja sen vuoksi sitä varten on pyritty kehittämään välineitä. Etenkin osallisuusnormi edistää tätä tavoitetta. Se tarkoittaa avunantoa vielä väljempää tekotapaa, joka voi sisältyä pelkästään toimitilojen vuokraamiseen rikollisjärjestölle edellyttäen tekijän tietoisuutta vuokralaisen luonteesta. Kriminalisoinnin avulla on pyritty vaikeuttamaan järjestäytyneiden rikollisryhmien tukemista ja tällä tavalla heikentämään niiden jäsenpohjaan ja kannatukseen.

Toisaalta valmisteluasiakirjoista näkyy myös, että lainsäätäjät on pohtinut kriminalisoinnin tehokkuutta. Perustuslakivaliokunta totesi jo osallisuuspykälän ensimmäisen sovittamisen yhteydessä 2000 vuonna, että Saksassa sitä oli harvoin käytetty (PeVL 10/2000 vp, 3). Samaa tulkintaan päätyi nyt liki 20 vuotta myöhemmin Päivi Rissanen (2019) suomalaisia tapauksia koskevassa pro gradu -tutkielmassaan. Lainsäädännöllä voikin olla enemmän hyötyä juuri ilmiön juridisen käsitteellistämisen kautta. Se voi myös jossakin määrin edistää poliisin toimivaltuuksia pakkokeinojen käyttöön.

3 TEOREETTINEN ANALYYSI

Tässä luvussa tarkastellaan järjestäytyntä rikollisuutta koskevia teoreettisia malleja. Tavoitteena on sekä kuvailla ilmiötä että nostaa välineitä sen merkittävyyden arviointiin. Tätä tavoitetta lähestytään strategisen ennakkoinnin tulokulmasta. Tällöin oleellisia tekijöitä ovat esimerkiksi pitkällä aikavälillä vaikuttavat trendit, rikollista toimintaa muokkaavat rakenteelliset ja sosiaaliset tekijät.

Järjestäytyntä rikollisuutta koskevan teoreettisen katsauksen rungon muodostaa Edward Kleemansin (2014, 33) jäsenyys. Kleemansin mukaan järjestäytyntä rikollisuutta selittäviä keskeisimpiä näkökulmia on kuusi: 1) muukalaisten salaliitto (alien conspiracy), 2) byrokraattisen järjestäytymisen malli (bureucracy model), 3) laittoman yritystoiminnan malli (illegal enterprise theory), 4) suojeluteoria (protection theory), 5) sosiaalinen verkostomalli (social network approach) ja 6) tilannesidonaisuutta painottava malli (situational approach). Kaikki nämä teoriat voidaan nähdä yhteiskuntatieteellisten teoreettisen mallien sovelluksina kriminologian alalla.

Tässä luvussa tarkastellaan vuorottain kutakin näistä malleista. Päätän tarkastelun järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyden arvioinnin kannalta oleellisiin nostoihin.

3.1 Muukalaisten salaliittoteoria

Yhdysvalloissa on käyty 1700-luvulta alkaen julkista keskustelua erilaisista salaliittoteorioista. Niiden taustalla on ajatus yhteiskuntajärjestystä vastustamista pahantoisista ja vieraista voimista. Teoriat eivät edusta tieteellistä tutkimusta vaan julkisessa keskustelussa, viranomaistoiminnassa tai nyttemmin joissakin marginaaliryhmissä käytyä keskustelua. (Kleemans 2014, 33; Smith 1976, 76.)

1700-luvun lopulla Yhdysvalloissa keskusteltiin illuminaattien salaliitosta, jonka tarkoituksena olisi kristityn ja maallisen yhteiskuntajärjestyksen kumoaminen. Teorian vetovoimaan liittyi konservatiivisen yleisön pelko Ranskan vallankumouksen toisinnosta Yhdysvalloissa. (Smith 1976, 77, 78.) Teoria elää edelleen ja muodostaa yhden kudelman useissa tuoreissa salaliittoteorioissa, kuten David Icken teoriassa liskoihmisten maailmanvalloituksesta. Icken mukaan illuminaatin salaiset pyrkimyksen hallita koululaitosta, mediaa ja valtioita maailmanhallituksen perustamiseksi paljastuivat, kun salama iski Bavarian illuminaattien lähettiin vuonna 1785. Kertomuksen mukaan tällä oli laukusaan salaisia asiakirjoja, jotka paljastivat järjestön suunnitelmat. Icken mukaan juuri illuminaatit eivät kuitenkaan olleet suurin uhka sinänsä vaan heidän edustamansa liskoihmiset. (Icke 2007, 171, 179.)

Smithin mukaan kaksi muuta yleisintä salaliittoteoriaa olivat ensimmäisen maailmansodan jälkeen noussut pelko bolsevikkivallankumouksesta Yhdysvalloissa sekä poliisimurhan seurauksena alkanut kohu Sisilian mafiasta 1800-luvun lopulla. Teorian mukaan italialaiset siirtolaiset toivat järjestäytyneen rikollisuuden mukanaan Italiasta. Mafian tavoitteena oli korruption ja väkivallan kautta demokraattisten instituutioiden heikentäminen oman rikollisen toimintansa turvaamiseksi. Rikollisuus yhdistettiin eteläeurooppalaisten rikollisiin taipumuksiin ja julkisessa keskustelussa italialaisen mafian syyksi luettiin paljon sellaisiakin rikoksia, joissa järjestäytyneitä rikollisryhmiä ei millään tavalla käsitelty rikosprosesissa. (Smith 1976, 79, 82.)

Vaikka salaliittoteoriat eivät ole tieteellisiä teorioita, ne vaikuttaisivat resonoivan useiden aikamme rikollisuutta koskevien keskustelujen kanssa. Yhdysvalloissa on paljon keskustelua islamilaisesta mafiasta. Pohjoismaissa on paljon keskustelua maahanmuuttajataustaisten henkilöiden rikoksista ja maahanmuuttajaryhmiin julkisuudessa kytkeytyvistä jengeistä. Lisäksi Suomessa joissakin ryhmissä on puhuttu ns. globalistien johtamasta väestönvaihtoteoriasta, jossa maahanmuuttopolitiikalla muutetaan eurooppalainen väestörakenne. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen oli varsin paljon keskustelua venäläisen mafian uhkasta (Bäckman 2006) ja tätä ennen esitettiin Ruotsissa huolta myös suomalaisesta rikollisuudesta, jota ajatusta tuki suomalaisten maahanmuuttajien yliedustus Ruotsin rikostilastoissa (ks. Nykänen and Sjöberg 2009).

Samoin kuin varhainen keskustelu italialaisesta mafiasta, on näiden käsitysten taustalla myös oikeita tapahtumia tai kehityskulkuja. Tämä ilmenee ääriilikkeitä koskevasta kirjallisuudesta ja raporteista (SUPO 2021; Westerholm 2020). Samalla maahanmuuttajaryhmiin kohdistuvat salaliittoteoriat näyttävät toistuvan siellä, missä suuria ihmisryhmiä vaihtaa kotimaata ja kohtaavat uudessa kodissaan köyhyyttä, segregaatiota tai integraatio ei muutoin onnistu. Ennakkoluulojen kohteeksi ovat joutuneet italialaiset maahanmuuttajat Yhdysvalloissa, suomalaiset maahanmuuttajat ruotsissa ja nyttemmin Lähi-idästä Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulevat maahanmuuttajat ja pakolaisryhmät. Kuten Smith totesi jo vuonna 1976, salaliittoteorioiden ja niitä tukevien ennakkoluulojen taustalla pohjimmiltaan voivat olla rasiset oletukset joidenkin ihmisryhmien luonteesta, kyvyttömyys tai haluttomuus analysoida rikollisuuteen vaikuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä sekä kansanryhmien tai uskontokuntien jäseniin kohdistuvat syrjivät yleistyksset. Tällaiseen toimintaan ovat syyllistyneen myös viranomaiset. (Bäckman 2006, 171; Smith 1976, 80, 86.) Ennakkoluuloja ja vastakkainasetteluja mahdollistavista tekijöistä ovat teoretisoineet esimerkiksi Sternberg (2008) ja Juutinen (2020).

Siirtolaisten salaliitto ja pahantahtoisuus eivät siis selitä mafiaa tai maahanmuuttajaryhmien osuutta rikostilastoissa. Sen sijaan taustalla voidaan nähdä köyhyyttä, näköalattomuutta, yhteiskunnan ja sen normien ulkopuolelle jäämistä, halua parantaa omaa elintasoaan, sekä laajojen kansainvälisten sukulaisuussuhteiden ja esimerkiksi uskonnollisten ryhmien tuomat mahdollisuudet ja niiden

edistämät luottamussuhteet. Tällaiset olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet ovat oleellisia, koska ne voivat mahdollistaa rikollisuutta.

Samalla on huomattava, että rikollisilla järjestöillä voi olla tietoinen pyrkimys levittäytyä kansainvälisesti. Edellisessä luvussa huomattiin, että suomalainen järjestäytynyttä rikollisuutta koskeva lainsäädäntö nojaa vankasti kansainväliseen lainsäädännölliseen kehitykseen. Vaikka kaikki järjestäytynyt rikollisuus ei ole kansainvälistä eikä kaikki kansainvälinen rikollisuus ole järjestäytyneen rikollisuuden, on rikollisuuden yksi ominaispiirre kansainvälisyys, rajoja ylittävä yhteistyö, koordinointi ja kauppa (Paraschiv 2013). Rikollisryhmille voi siksi olla edullista lähettää asiamiehiä tai edustajiaan ulkomaille kansainvälisten kauppareittien rypäisiin. Tällaisia pisteitä sijaitsee esimerkiksi Hollannissa, Albaniassa ja Espanjassa. Ainakin Italian rikollisjärjestöillä on todettu olevan näissä pisteissä merkittävä edustuksensa (Calderoni et al. 2016, 415, 426). Samoin eräät moottoripyöräkerhot, kuten Hells Angels MC, Bandidos MC ja Outlaws MC ovat pyrkineet levittäytymään kansainvälisesti ja valtakunnallisesti niinkin aggressiivisesti, että ovat päätyneet sotimaan keskenään (Barker 2015; Gustafsson and Huuskonen 2019; Wierup and Larsson 2015).

Rikollisjärjestöjen kansainvälisessä toiminnassa ja rajan ylittävässä liikkuvuudessa ei ole syynä muukalaisten pahantahtoinen salaliitto tai heitä ohjailevat reptiliaanihybridit. Rikollisryhmien liikkuvuus ja niiden mahdollinen pyrkimys hyödyntää mahdollisia kytköksiään siirtolaisryhmiin sen sijaan on strategisen ennakkoinnin kannalta oleellinen havainto. Ehkä voitaneekin puhua rikollisuuden kansainvälisen liikkuvuuden mallista. Tätä mallia selittävät tekijät täsmentyvät myöhemmin, kun tarkastellaan rikollisuuden laitonta elinkeinon harjoittamista, verkostomallia.

3.2 Byrokraattisen järjestäytymisen malli

Edward Kleemansin mukaan byrokraattisen mallin muodostumiseen vaikutti mafiasta loikanneen Joe Valachin todistajanlausunnot 1960-luvulla Yhdysvalloissa. Valachi kertoi tarkasti italialaisamerikkalaisen mafian organisaatiosta, sen hierarkkisesta rakenteesta ja henkilöistä hierarkian eri tasoilla. Valachin todistajanlausunnoilla oli tärkeä rooli suurissa mafiaoikeudenkäynneissä 1960-luvulla, joiden seurauksena useita mafiaperheiden johtajia sai pitkiä tuomioita osan paetessa oikeudenkäyntiä Italiaan. (Kleemans 2014, 34.)

Byrokraattisen järjestäytymisen malli ei kovinkaan hyvin voi selittää, minkä logiikan ohjaaman järjestäytynyt rikollisryhmä muodostuu tietynlaiseksi. Sen sijaan malli kuvailee hyvin erästä järjestäytymisen muotoa. Byrokraattisen mallin keskiössä on eräänlainen weberiläinen ajatus järjestäytymisestä rikollisuudesta byrokraattisena organisaationa. Weberiläinen byrokraattinen organisaatio on hierarkkisesti johdettu, sen toimintaa määrittävät säännöt, sen toimihenkilöt ovat organisaation palveluksessa päätyönään, organisaatiossa tapahtuva työ on erillistä sen jäsenten henkilökohtaisesta

elämästä, eivätkä organisaation jäsenet omista sen käyttämiä ja hallinnoimia resursseja. (Giddens 1993, 288.)

Weber näki byrokratian tehokkaana johtamisen ja hallinnon järjestelmänä. Näkemyksen voi kyseenalaistaa useista näkökulmista. Olipa järjestön taustalla mikä syy tahansa, voivat järjestön alkuperäiset tavoitteet ajansaatossa menettää merkitystään ja korvautua järjestöä hallinnoivan byrokratian tavoitteilla. Organisaatiosta jatkuvuudesta tulee arvo sinänsä ja byrokraatit nousevat resursseja organisaation kautta omaksi hyväkseen hallinnoivaksi eliitiksi. Tämä logiikka selittää Roberto Michelsin teoriaa oligarkian rautaisesta laista. (Giddens 1993, 290.) Uudessa julkisjohtamisen ajattelussa onkin hyödynnetty yhtäältä schumpeterilaista perua olevaa ajatusta kilpailullisista eliiteistä sekä toisaalta tulosvastuullisuutta korostavasta markkinaehtoisuudesta (ks. Hyyryläinen 2014).

Voidaan nähdä, että ajatus tehokkaasta ja hierarkkisesta organisaatorakenteesta, joka toimii hierarkian huipulla olevien etua ajaen, soveltuu hyvin rikolliseen toimintaan. Selvät johtosuhteet ja säännöt ovat eduksi kansainvälisesti levittäytyville järjestöille. Yhteisten sääntöjen ja hierarkian avulla kansainvälisesti levittäytyneet järjestöt kykenevät toimimaan yhtenäisesti ja hyötymään sekä kansainvälisestä brändistään että yhteyksien tuomista kaupallisista sekä harrastustoimintaan liittyvistä eduista.

Rikollista toimintaa ei yleensä voi harjoittaa avoimesti. Sen vuoksi salassapito on tärkeää. Rikollisjärjestöön mukaan soluttautuvat poliisit, suurisuiset tai epäluotettavat jäsenet ovat rikollisjärjestön toiminnalle uhka, koska voivat paljastaa rikollisen toiminnan ja aiheuttaa taloudellisia tappioita, imago-variota ja heikentää järjestöjen markkina-asemaa. Siksi Weberin malli ei istu suoraan rikollisen byrokratian malliksi. Salailu ja suljettu tai tarkasti hallittu jäsenyys ovat nimenomaan rikollisen byrokratian erityispiirteitä. (Albanese 2015; Hagan 1983.)

Byrokraattinen johtamisen malli ei päde kaikkeen järjestäytyneeseen rikollistoimintaan. Tätä ei edellytetä edes lainsäädännössä. Byrokraattisen johtamisen piirteitä on Varesen mukaan etenkin italialaisissa mafioissa kuten Cosa Nostra, Nhranghetta ja Camorra, japanilaisessa Yakuzassa, Kiinan Triadeissa, venäläistaustaisessa Voryssa ja moottoripyöräkerhoissa. Kansainvälisen toiminnan malli kuitenkin ei näyttäisi olevan jyrkän hierarkkista vaan pikemminkin verkostomaista. Esimerkiksi Vorylla kansainvälinen yhteistyö muistuttaa valtioiden välistä neuvottelua enemmän kuin ylikansallista hallintaa. Ylikansallisesti toimivasta rikollisesta byrokratiasta ei ole löydetty empiirisiä tutkimuksia tätä tutkielmaa varten tehdyssä kirjallisuuskatsauksessa. (Varese 2021)

Byrokraattisen järjestäytymisen malli tarjoaa erään näkökulman järjestäytyneen rikollisuuden jatkuvuuden arviointiin. Tämä näkökulma liittyy rikollisen toiminnan hyväksyttävyyteen ja sen taustalla on oligarkian rautainen laki ja kysymys rikollisen järjestön alkuperästä. Jos rikollinen toiminta on saanut alkunsa jonkinlaisessa valtiollisen vallan tyhjiössä taikka esimerkiksi sisällissotaa käyvässä

valtiossa, voi se nauttia kansalaisten keskuudessa laajaakin kannatusta. Tarinat Robin Hoodista kuvastavat hyvin tätä logiikkaa. Robin Hood varasti verottajalta ja palautti varoja takaisin köyhälle kansalle. Populaarikulttuurissa hänet esitetään kansan sankarina ja oikeudenmukaisena hahmona. Esivallan kannalta hän oli varas ja henkipatto, mutta esivalta ei tässä narratiivissa nauttinut kansalaisten hyväksyntää.

Jos rikollinen toiminta syntyy tämänkaltaisessa tilanteessa, jossa esivalta ei nauti yhteisön hyväksyntää ja jos rikollisen toiminta ei suuntautu etupäässä yhteisöä kohtaan, voi rikollisuus näyttäytyä yhteisölle hyväksyttävänä toimintana. Rikollisen toiminnan muuttuessa itsetarkoitukseksi kytkös yhteisöön murtuu ja samalla järjestön nauttima hiljainen hyväksyntä rappeutuu.

Viitteitä rikollisen toiminnan muuttumisesta organisaation itsetarkoitukseksi näkyy esimerkiksi amerikkalaisen rikollisen Giuseppe Bonnanon kertomuksessa Sisilialaisen mafian syntymisestä. Bonnanon mukaan mafian sai alkunsa vastarinnasta ranskalaisia valloittajia kohtaan. Kyse ei siis alun perin ollut rikollista toiminnasta sinänsä vaan vapaustaistelusta, joka valloittajan näkökulmasta edusti rikollista toimintaa. Jopa sanan 'mafia' etymologia viittaisi tähän alkuperään. Sen alkuperäinen merkitys olisi ollut äidin Sisilian murteella toistama tuskanhuuto 'tyttäreni, tyttäreni', 'ma fia, ma fia', kun ranskalainen sotilas olisi raiskannut tämän Sisilian pääkaupungissa Palermossa 1300-luvulla. Bonnanon mukaan tästä huudosta tuli vastarintaliikkeen taisteluhuuto. (Cawthorne 2012, 14-17.)

Tarinan todenperäisyydestä ei ole mahdollista vakuuttua. Totta siinä kuitenkin on Sisilian erikoisasema – saari on lukuisia kertoja joutunut ulkopuolisten valloittamaksi, joiden pystyttämä esivalta on edustanut valloittajaa ja vihollista. Samoin on totta Sisilian kansannousu 1300-luvulla ranskalaisia vastaan. Bonnanon mukaan tämä kansannousu olisi myöhemmin kehittynyt laajojen perheiden ympärille rakentuneeksi hierarkkisesti johdetuksi järjestelmäksi, jonka päätoimenkuva on rikollisuus eikä enää valtiollinen separatismi. (Cawthorne 2012, 14-17.) Federico Varesen mukaan ideologista tai poliittista syistä järjestäytyneet rikolliset ryhmät voivat muuttua rikollisjärjestöiksi ja toisaalta rikollisjärjestöt voivat saada valtiollisia piirteitä. Varesen (2021, 561) mukaan Pohjois-Irlannin tasavaltalaisarmeija IRA olisi vuoden 1998 rauhansopimuksen jälkeen kokenut tällaiset muutoksen.

Byrokraattisen mallin mukaan toimivat ryhmät eivät välttämättä ole hyvinkään kytköksissä muuhun yhteiskuntaan. Tämä voi vaikuttaa niiden hyväksyttävyyteen. Jos rikosten kohteena on paikallinen yhteisö tai ympäristö, on elitistinen rikollisbyrokraatia todennäköisesti yhteisön silmissä tuomittava. Jos järjestön sen sijaan saa elinkeinonsa muualta ja voi päinvastoin tuottaa alueellaan kysytyjä laittomia palveluita, ei sen toiminta välttämättä ole laajasti tuomittua. Vähiten tuomittavana pidetään todennäköisesti sellaista rikollisryhmää, jolla on tämän lisäksi tiiviistä sosiaalisia suhteita ympäröivään yhteisöön.

Mallia voidaan jäsentää analyttisesti seuraavilla kysymyksillä: 1) onko ryhmä hierarkkisesti johdettu, 2) onko ryhmä pitkään toiminut, 3) onko ryhmä paikallinen vai kansainvälinen, 4) ovatko mahdolliset kansainväliset kytkökset hierarkkisia vai verkostomaisia, 5) onko ryhmä salainen ja suljettu ulkopuolisilta, 6) pyrkikö ryhmä levittäytymään.

3.3 Laittoman yritystoiminnan malli

Olipa järjestäytyneen rikollisuuden alkuperäiset tavoitteet mitkä tahansa, pyrkivät ne yleensä saamaan taloudellista voittoa. Laittomilla markkinoilla ei toimi verottajaa eikä kilpailua, tuotantoa ja välitystoimintaa kuormita liialliset vaatimukset ihmisoikeuksista, ympäristönsuojelusta, työoikeuksista tai muusta ennustettavaa, turvallista ja kestävästä taloutta ylläpitävästä sääntelystä. Laittomaan yritystoiminnan mallin eräs puoli onkin nimenomaan tämän sääntelyeroista johtuva ansaintamahdollisuuden painottaminen. (Kleemans 2014, 35; Mackenzie 2020, 3-5.)

Laittoman yritystoiminnan malli tarkastelee järjestäytyntä rikollisuutta yksityisen voitontavoittelun näkökulmasta. Järjestäytyneen rikollisuuden tavoite on tuottaa järjestölle voittoja ja toiminta voidaan järjestää monella tavalla. Usein toiminta edellyttää kasainvälistä kauppaa ja laajoja poikkikansallisia verkostoja, jolloin yksi järjestö ei vastaa kaikesta itse vaan toiminta on erikoistunutta ja verkostoitunutta. Letizia Paolin mukaan tämä on järjestäytyneen rikollisuuden tutkimuskeskustelussa paradoksaalista, koska samaan aikaan kun rikollinen toiminta usein on nimenomaan verkostoista, puhutaan rikollisjärjestöistä Cosa Nostran kaltaisina mafioina (Paoli 2002).

Rikollisuuden erikoistuminen ilmenee useilla tasoilla. Se näkyy paikallisella tasolla siten, että jotkut vastaavat markkinoinnista, toisen levityksestä ja myynnistä, toisen maahantuonnista, toiset suhteista tukkukauppiasiin tai välittäjiin ja toiset taas rahoituksesta. Tällainen toimintamalli voi siten koostua useista erilaisista rikollisryhmistä. Voikin olla varsin kaukaa haettava ajatella, että kutakin laittoman markkinan sektoria, saati koko laitonta markkinaa hallitsisi yksi järjestö. Laittomat markkinat sen sijaan toimivat näitä erilaisia järjestöjä yhteen kietovana verkostona. (Brown and Hermann 2020, 52, 80; Europol 2021, 19, 20; Paoli 2002.)

Globaalin poliittisen talouden tutkimuksen piirissä onkin tehty tutkimusta järjestäytyneen rikollisuuden globaaleista tuotantoketjuista. Tutkimuksen mukaan maailmassa on useita eräänlaisia mustia pisteitä, joissa valtiollinen hallinta on erilaista syistä heikkoa tai olematonta. Tällaiset mustat pisteet ovat globaalien laittomien tuotantoketjujen solmukohtia. Ne voivat toimia jotkut tuotantolaitosten tukkupisteinä, logistiikkakeskuksina tai välitysasemina. Niillä voi toimia samaan aikaan useita erilaisia ryhmiä, kuten terroristiryhmiä, perinteisiä rikollisryhmiä, puolisoitilaallisia joukkoja tai korruptoituneen taikka sisällissotaa käyvän valtion joukkoja. Tällaisia mustia pisteitä on maailmassa arvion mukaan toistasataa. (Brown and Hermann 2020, luku 4.)

Mustat pisteet ovat olennainen osa laittomien markkinoiden toiminnassa. Ne ovat pisteitä, jotka mahdollistavat esimerkiksi huumausaineiden skaalatuotannon (Varese 2021, 539). Niillä on kytköksiä kuluttajamarkkinoille, vaikka esimerkiksi suomalaiset rikollisryhmät eivät välttämättä kytkeydy niihin muutoin kuin jonkun hollantilaisen tukkuliikkeen kautta.

Jotta tällaiset globaalit markkinat voivat toimia, ne edellyttävät jonkinlaista säännönmukaisuutta. Toimijoiden on voitava luottaa siihen, että kiinnijäämiseen riskit ja tullien ratsioista aiheutuvat tappiot voidaan kuitata voitoilla. Rikollismaailmassa pelko ja väkivalta on sopimusten takaamisen väline, mutta väkivallan monopoli ei ole valtiollisella toiminnalla eikä sitä valvo oikeusjärjestelmä. Jengien väliset riidat ratkaistaan diplomaattisin keinoin tai väkivallalla.

Kun järjestäytyneitä rikollisryhmiä tarkastellaan ryhmiä tästä näkökulmasta, voidaan huomioida esimerkiksi seuraavat tekijät: 1) onko toiminta paikallista vai osa globaaleja tuotantoketjuja, 2) onko toiminta keskittynyt vain yhteen rikollisuuden alaan vai useampaan, 3) onko toiminta tuotantoa, välittämistä, myyntiä vai palveluita kuten logistiikkaa, rahoitusta vai rahanpesua.

3.4 Suojeluteoria

Suojeluteoria lähestyy rikollisuutta yhden ansaintamekanismin kautta. Suojelutoiminta voidaan nähdä joissakin yhteyksissä verotuksena, joissakin yhteyksissä taas taloudellisen toiminnan mahdollistamisena, mutta usein siihen liittyy jonkinasteista palvelua suojelutoiminnan kohteille. Tämä palvelu voi olla esimerkiksi rikollisen toiminnan suojaamista. Varesen (2021, 537, 538) mukaan Myanmarissa toimi ainakin ennen vuoden 2021 armeijan valtaannousua kolme aseistautunutta ryhmää, jotka hallitsemillaan alueilla valvoivat huumausaineiden tuotantoa ja jalostusta. Samoin Kolumbian vasemmistolaisen vapautusarmeijan FARCin (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) suojeluksessa toimi Varesen mukaan kokaiinin viljelmää, kuten myös Kolumbian ja Meksikon huumekartellien hallitsemilla alueilla. (Varese 2021, 537, 538, 550, 557.)

Huumeiden tuotannossa työskentelevien ihmisten silmissä tällaiset ryhmät vastaavat toiminnan turvallisuudesta ja jatkuvuudesta. Yleistä järjestyksestä ja turvallisuudesta hyötyvät myös muut asukkaat. Rikollisjärjestöt voivat tuottaa myös kaikille suunnattuja palveluita. FARCin tiedetään suorittaneen alueillaan väestönlaskentaa ja tarjonneen asukkaille jonkinlaisia oikeudellisia palveluita. Suojelutoiminnan harjoittajat voivat luoda alueen asukkaille ne puitteet, jotka valtio tai poliisi muualla tarjoaa. (Varese 2021, 550.)

Suojelutoiminta liittyy vahvasti globaalin talouden mustiin pisteisiin, tuotannon, jakelun ja välittämisen keskuksiin. Tällöin suojelutoiminnasta voi vastata jokin puolisoitilaallinen järjestö, terroristiryhmä tai vahva rikollisjärjestö. Suojelutoiminnan hyväksyntä paikallisyhteisöjen kannalta riippuu

monesta seikasta. Suojelutoiminnan tarkoitus on yksi tällainen. Tarkoituksia voidaan tarkastella lait-toman elinkeinotoiminnan näkökulmasta rikolliselle toiminnalle välttämättömän perusinfrastruktuu-rin tuottamisena. Tällöin kytkös paikalliseen yhteisöön voi olla heikko, ellei yhteisöä ja suojelutoi-minnan tarjoajaa sekä rikollista toimintaa harjoittavaa ryhmä yhdistä jotkin keskinäiset riippuvuus-suhteet. Vahvimpia ja kestävimpiä suojelutoimintaa tarjoavia ryhmiä voivat olla sellaiset, jotka 1) toimivat valtiollisessa valtatyhjiössä jonkinlaisena varjohallituksena, 2) tarjoavat palveluita alueen asukkaille ja 3) ovat asukkaisiin kytköksissä muutoinkin kuin pelkän palveluntuottajan roolissa.

Vastaavasti voidaan nähdä, että heikoimpia suojelutoimintaa tarjoavia ryhmiä ovat sellaiset, joilta kaikki nämä kolme tekijää puuttuvat. Esimerkiksi jonkin suomalaisen liivijengin ilmestyminen paikal-lisen R-kioskin kassalle pyytämään suojelurahaa ei todennäköisesti olisi muuta kuin typerää. Vaikka kerhot voivat uhkailla ja pelotella ketä tahansa, eivät ne toimi poliisin ulottumattomissa ei-vätkä toisaalta tavallisen kansalaiset ole niihin minkäänlaisessa riippuvuussuhteessa. Näin ollen vallan tyhjiötä ei ole, syvälliset kytkökset yhteisöön puuttuvat eikä suojelutoimintaan kuulu sellaisia palveluita tai etuja, joita lainkuuliainen kansalainen ei saisi laillisilta markkinoilta. Siksi tällainen suo-jelutoiminta kääntyisi todennäköisesti järjestön tappioksi. Eri asia on toki alamaailmaan kuuluvien ryhmien keskinäiset suhteet, jotka määräytyvät mieluusti oikeusjärjestelmän katseelta salassa. (Ks. kuitenkin Wierup and Larsson 2015, 393.)

Kun tarkastellaan järjestäytyneiden rikollisryhmien merkitystä tästä näkökulmasta, voidaan näin ol-len nostaa esille ainakin seuraavat: 1) Toimiiko ryhmä valtatyhjiössä, 2) pyrkiikö ryhmä luomaan valtatyhjiön, 3) onko sillä edellytyksiä toimia ikään kuin valtatyhtiössä ainakin jollakin alueella, 4) tar-joaako järjestö alueen asukkaille etuja, joita nämä eivät saa tai eivät halua saada laillisilta markki-noilta, 5) millaiset verkostot ovat rikollisjärjestön ja muun yhteisön välillä.

3.5 Sosiaalinen verkostomalli

Verkostomallilla Kleemans (2014, 36) viittaa järjestäytyneen rikollisuuden sosiaaliseen sidonnaisuuteen ja tätä kautta määräytyviin suhteisiin rikollisryhmän ja muun yhteisön välillä. Sidonnaisuuksia tai suhteita voidaan tarkastella esimerkiksi sen suhteen, luovatko ne rikollisuuden ja paikallisyhteisöjen välille keskinäisriippuvuuksia, molemminpuolisia etuja vai ristiriitoja.

Rikollisen toiminnan yhteiskunnallisen merkityksen kannalta on olennaista, että ollakseen kannatta-vaa, on rikollisen toiminnan tuotettava jollakin tavalla jotakin hyötyä. Lisäksi on rikollisen toiminnan oltava riittävän monelle hyväksyttävää, voidakseen olla jatkuvaa. Hyväksyttävyyttä voidaan selittää tuottojen tai palveluiden avulla, jos niistä pääsevät osalliseksi suuri joukko ihmisiä. Tällainen rikolli-nen toiminta voi olla hyväksyttävää niin monen henkilön näkökulmasta, että rikollisella toiminnalla on jatkuvuuden edellytyksiä, vaikka tuotot jäisivätkin vain pienen rikollisen eliitin nautittavaksi.

Poliisin näkökulmasta on vaarallista, jos rikollista toimintaa pidetään syystä tai toisteta laajalti hyväksyttävänä. Tällöin ei poliisilla ole edellytyksiä puuttua sen toimintaan ja rikostutkinta jämähtää hiljaisuuden muuriin. Kukaan ei halua todistaa. Tällainen tilanne vallitsee monesti rikollisryhmien keskinäisissä rikoksissa. Toimittaja Johanna Bäckström Lernebyn (2021) mukaan tämä tilanne vallitsee myös Etelä-Ruotsin Angeredin lähiössä, jossa valtaa pitää Al Asimin suku. Suvulla on lähiössä vankka asema, koska sen päämies toimii siinä uskonnollisena johtajana, suku on laajasti verkostoitunut sukulaisuussuhteiden avulla ja se tarjoaa asukkaille suojelupalveluita.

Tätä tilannetta selittää nimenomaan keskinäisriippuvuuksia malli. Kaikki vuorovaikutussuhteet tapahtuvat jonkinlaisessa sosiaalisessa kontekstissa, jossa rajat oikean ja väärän välillä opitaan piireistä pitäen seuraamalla muiden reaktioita. Tämä toisten reaktioista ja tavoista oppiminen puolestaan johtuu ihmisen halusta saada osakseen toisten hyväksyntää, olla pidetty, rakastettu ja arvostettu. Läheistensä piirissä kullakin voi olettaa olevan korkea moraalitasa kohtaan, jos yhteisö on jokseenkin tasavertainen eli sellainen, jossa kunkin yhteisön oma toiminta määrittää hänen nauttiansa arvostuksen.

Korkea moraalitasa toisia kohtaan voi olla myös hierarkkisessa yhteisössä, jos sen jäsenet ovat kasvaneet tai sisäistäneet yhteisön hierarkkiset normit. Tällöin voi olla hyväksyttävää, että joitakin yhteisöjen jäseniä kohdellaan huonommin kuin toisia. Perusteita sisäistämiseksi voi olla uskonto, perhearvot, perinteet, veljeyden tunne. Ulkopuolisuuden tunne muista yhteisöistä vahvistaa tällaisten normien oikeutusta.

Tällaisia erilaisia sosiaalisia keskinäisriippuvuuden verkostoja on ihmisten välillä useita. Niitä on kussakin perheessä, kunkin suvun kesken, työpaikalla, kaupungissa, jääkiekkoon joukkueen kannattajien kesken, uskontokuntien kesken ja laajimmillaan kansakuntien välillä.

Järjestäytynyt rikollisryhmä voi muodostua tällaisiin yhteisöihin tai kasvaa niiden sisälle. Tällöin rikollinen toiminta voidaan nähdä yhteiskunnan vastaisena tai yhteiskuntaa vastaan rikkovana, mutta yhteisön kannalta jopa hyväksyttävänä toimintana. Näin on, jos jokin yhteisö kokee ulkopuolisuutta muuhun yhteiskuntaan nähden ja jos jokin ryhmä joutuu syrjinnän kohteeksi. Siirtolaisyhteisöt ovat monesti jonkinlaisen syrjinnän kohteena. Samalla ne voivat kulttuurillisista syistä muodostaa vahvoja sisäisiä yhteisöjä.

Jos yhteisön piiristä tällöin nousee esille, tai sinne siirtyy kolonialistisen mallin mukaisesti jokin järjestäytyneen rikollisuuden ryhmä, eivät yhteisön jäsenet välttämättä koe ryhmää viholliseksi. Suojelutoiminta voi vahvistaa järjestön toimintaa ja taloudellinen yrittelyjäisyys lisätä rikollisen toiminnan nauttimaan legitimitettä.

Erilaiset ja keskisenään limittäiset keskinäisriippuvuuden verkostot koko yhteiskunnan välillä tukevat, että rikollisuus ei saavuta missään yhteisössä vahvaa asemaa eikä pääse varastamaan valtiolle kuuluvaa asemaa. Jos keskinäisriippuvuuden verkostoja erilaisten yhteisöjen välillä on vähän, ovat vastakkainasettelut ja ennakkoluulot oivallista kasvupohjaa vihollisuuksien luomiselle. Tämä malli saattaa olla käyttökelpoinen Ruotsin pääsiäismellakoiden analysoimisessa.

Kaikkien kannalta järjestäytynyt rikollisuus ei ole koskaan tuomittavaa, mutta jos se on tuomittavaa suurimmasta osasta, on poliisilla edellytykset toimia sitä vastaan tehokkaasti. Rikollisen toiminnan hyväksyvät aina vähintään rikolliset itse. Jos se nauttii tarpeeksi monen hiljaista hyväksyntää, muuttuu poliisinkin toiminta vaikeaksi. Pahimmillaan järjestäytynyt rikollisuus asettautuu yhteiskunnan ja esivallan asemaan ja poliisi sekä virallinen yhteiskunta muodostuvat uudelle varjoyhteiskunnalle viholliseksi.

Kun tarkastellaan järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnallista merkittävyyttä tästä näkökulmasta, voidaan huomioida esimerkiksi seuraavat tekijät: 1) onko ryhmällä vahvoja sidoksia paikallisyhteisöön, 2) tarjoaako ryhmä yhteisölle palveluita, 3) onko yhteisö ulkopuolinen tai marginalisoitu muuta yhteiskunnasta, 4) pyrkikö ryhmä hyödyntämään tätä ulkopuolisuutta, 5) miten yhteiskunta toimii ulkopuolisuuden murtamiseksi.

3.6 Tilannesidonnaisuutta painottava malli

Viimeisin järjestäytyntä rikollisuutta sosiaalisena ilmiönä jäsentävästä mallista on rikollisen toiminnan tilannesidonnaisuutta painottava malli. Ihmisellä on yksilöllisiä ominaisuuksia tai taipumuksia, jotka mahdollistavat rikollisen teon, mutta eivät aina ja kaikissa tilanteissa. Tämän teorian näkökulmasta jokin tilanne, ympäristötekijä tai olosuhde on myös merkittävä syy rikoksen taustalla. Tilaisuus tekee varkaan. (Wikström and Treiber 2016, 447.)

Malli keskittyy selittämään yksittäisten henkilöiden päätöksiä osallistua johonkin rikolliseen toimintaan. Se korostaa, että rikoksentekijöissä on monenlaisia erilaisissa henkilöitä. Ei ole yhtä profiilia, joka pätsi kaikkiin. Huumekauppiaita voi olla työssä käyvissä perheen isissä tai äideissä ja muu-
liksi voi ryhtyä lisätuloja haluava eläkeläinen. Toisaalta joku voi ryhtyä rikokseen jännityksen takia, toinen kuuluakseen johonkin, ja saavuttaakseen arvostusta. Tilannesidonnaisuutta korostavan mallin anti tälle analyysille voinee olla, että järjestäytyneiden rikollisryhmien toiminta ei ole yksinomaan ammattirikollisten tai jengien varassa. (Kleemans 2014, 41.) Apukäsiä voidaan saada vaikka oikeusavustajasta, kirjanpitäjistä tai vaikka ammattisotilaasta, joka vakuuttuu liskoihmisten maailmanvalloitus teoriasta.

Kun tarkastellaan järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnallista merkittävyyttä tästä näkökulmasta, voidaan huomioida esimerkiksi seuraavat tekijät: 1) onko yhteiskunnan sosiaaliset turvaverkot heikot, 2) onko vähäosaisuutta ja syrjäytymistä paljon, 3) onko yhteiskunta poliittisesti epävakaa tai jakautunut. Tällaiset tekijät luovat laittomalle toiminnalle suurempaa kysyntää ja näin enemmän tilaisuuksia.

3.7 Johtopäätökset: analyysikehikon runko

Tämän luvun tehtävänä oli vastata toiseen tutkimuskysymykseen eli miten erilaiset teoreettiset mallit selittävät järjestäytyneitä rikollisuuksia? Tähän on vastattu kuvailevasti kuuden erilaisen mallin avulla. Ne vahvistavat aikaisemmassa kirjallisuudessa ja lainsäädännön esitöissä todetut havainnot, että ilmiö on monisyinen ja laaja, eikä sitä voi määritellä yksiuotteisesti ja eksplisiittisesti. Erilaisilla teorioilla voidaan kuitenkin ilmiötä käsitteellistää jotakin tiettyä ilmiötä koskevaa tekijää painottaen. Näitä tapoja käsitteellistää ilmiötä olivat julkisessa keskustelussa esitettävät uhkakuvat muukalaisten salaliitosta, rikollista organisaatiomallia koskeva byrokraattisen järjestäytymisen malli, elinkeinotoimintaan keskittyvä malli, suojeluteoria, sosiaalisia verkostoja painottava malli sekä tilannesidonaisuuden malli.

Lisäksi tavoitteena oli nostaa teorioista esille strategisen ennakkoinnin näkökulmasta olennaisia tekijöitä tai mekanismeja. Tällaisia tekijöitä löydettiin useita, jotka esitetään seuraavassa alustavassa analyysikehikossa.

Byrokraattisen mallin tarkastelusta nousivat esille seuraavat seikat. Ne liittyvät järjestäytymisen tyyppiin, hallintamallin ja kansainvälisen liikkuvuuden analyysiin:

- Onko ryhmä hierarkkisesti johdettu,
- onko ryhmä pitkään toiminut,
- onko ryhmä paikallinen vai kansainvälinen,
- ovatko mahdolliset kansainväliset kytkökset hierarkkisia vai verkostomaisia,
- onko ryhmä salainen ja suljettu ulkopuolisilta,
- pyrkiikö ryhmä levittäytymään?

Laittoman elinkeinon harjoittamisen mallista liittyy järjestäytyneen rikollisuuden ansaintalogiikan ja markkinaposition analyysiin. Teoreettisessa analyysissä nousivat esille seuraavat seikat:

- Onko toiminta paikallista vai osa globaaleja tuotantoketjuja,
- onko toiminta keskittynyt vain yhteen rikollisuuden alaan vai useampaan,
- onko toiminta tuotantoa, välittämistä, myyntiä vai palveluita kuten logistiikkaa, rahoitusta vai rahanpesua?

Suojeluteoriasta nousivat esille seuraavat seikat:

- Toimiiko ryhmä valtatyhjiössä,
- pyrkiikö ryhmä luomaan valtatyhjiön,
- onko sillä edellytyksiä toimia ikään kuin valtayhtiössä ainakin jollakin alueella,
- tarjoaako järjestö alueen asukkaille etuja, joita nämä eivät saa tai eivät halua saada laillisilta markkinoilta,
- millaiset verkostot ovat rikollisjärjestön ja muun yhteisön välillä?

Verkostomallista nousivat esille seuraavat seikat:

- Onko ryhmällä vahvoja sidoksia paikallisyhteisöön,
- tarjoaako ryhmä yhteisölle palveluita,
- onko yhteisö ulkopuolinen tai marginalisoitu muuta yhteiskunnasta,
- pyrkiikö ryhmä hyödyntämään tätä ulkopuolisuutta,
- miten yhteiskunta toimii ulkopuolisuuden murtamiseksi?

Suojeluteoria ja verkostomalli yhdessä liittyvät rikollisryhmien kykyyn ja haluun vaikuttaa yhteiskuntajärjestykseen ja viranomaistoiminnan heikentämiseen/ poliittisen vallan kaappaamiseen

Tilannesidonaisuutta painottavasta mallista voidaan johtaa esille seuraavat yhteiskunnalliseen resilienssiin liittyvät seikat:

- Onko yhteiskunnan sosiaaliset turvaverkot heikot,
- onko vähäosaisuutta ja syrjäytymistä paljon,
- onko yhteiskunta poliittisesti epävakaa tai jakautunut?

Nämä kysymykset muodostavat nyt sen rungon, jota seuraavaksi viimeistelemme tutkimustehtävään vastaamiseksi.

4 VÄLINEITÄ STRATEGISEN ENNAKOINNIN TUEKSI

Tutkielmassa on tähän mennessä tarkasteltu järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa lainsäädäntöä ja sitä jäsentäviä keskeisiä teoreettisia malleja. Tällä tavalla on kuvailtu järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyttä ja luonnetta lainsäädännössä ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Näin on vastattu kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

Tässä viimeisessä luvussa tehtävänä on johtaa aikaisemmasta tarkastelu välineitä järjestäytyneen rikollisuuden analysointiin strategisen ennakoinnin tueksi. Tehtävänä on siten vastata kolmanteen

ja viimeiseen tutkimuskysymykseen. Lähtökohdaksi voidaan ottaa Luvussa 3 teoriakeskustelusta esille nostetut seikat tai analyysikehikko, jonka avulla voidaan jäsentää järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyttä. Kehikkoa voidaan testata ja täydentää vertaamalla sitä aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen.

4.1 Analyysikehikon vertailu aikaisempaan tutkimukseen

Ensin analyysikehikkoa verrataan Haganin ja Albanesen tutkimustuloksiin. Toiseksi sitä pohditaan lyhyesti suhteessa John Ratcliffen kansallisen tiedustelun malliin. Haganin ja Albanesen tutkimuskirjallisuudesta tekemän katsauksen mukaan järjestäytyneitä rikollisuutta kuvaillaan yleisimmin yhdentoista piirteen avulla. Nämä ovat

- hierarkkinen rakenne,
- rationaalinen eduntavoittelu,
- väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen,
- korruptio,
- rikollisten palveluiden tai tuotteiden kysyntä,
- monopoliasema,
- suljettu jäsenyys,
- erikoistuminen,
- vaikenemisen laki
- epäpoliittisuus ja
- toiminnan suunnitelmallisuus.

Hierarkkinen toiminta viittaa byrokraattisen järjestäytymisen malliin. Se tarkoittaa toiminnan jonkinlaista organisointia sekä jollakin tavalla määräytyneitä käskyvaltasuhteita. Rationaalinen eduntavoittelu rikollisesta toiminnasta kytkeytyy laittoman elinkeinon harjoittamisen malliin. Väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen sen sijaan ei noussut teoreettisista malleista suoraan esille, joskin se on niistä monessa läsnä implisiittisesti. Näin on erityisesti suojeluteoriassa, joka rinnastaa järjestäytyneen rikollisuuden paikoin valtiolliseen väkivallan monopoliin. Korruptio Haganin ja Albanesen mukaan yleinen järjestäytyneeseen rikollisuuteen liitetty piirre, mutta yhdenkään teorian keskiössä se ei ole vaikkakin voi liittyä niistä moneen. Sen sijaan kysyntä järjestäytyneen rikollisuuden tarjoamille tuotteille ja palveluille on olennainen osa laitonta elinkeinotoimintaa sekä suojeluteoriaa.

Vähemmän yleisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen liitettyjä piirteitä ovat jonkin tietyn laittoman markkinasektorin monopoli, järjestäytyneen rikollisryhmän suljettu jäsenyys, erikoistuminen johonkin tiettyyn rikollisuuden lajiin sekä vaikenemisen laki. Näistä tunnusmerkeistä monopoliasema ei

noussut esille teoreettisten mallien kautta. Kuitenkin voidaan nähdä, että ainakin alueellinen monopoli on erityisesti suojelutoiminnan ehto. Samoin tietynlainen kartelliluonteinen toimijuus voi ainakin hypoteettiselta katsantokannalta olla järjestäytyneelle rikollisuudelle luonteenomaista. Kysehän ei ole julkisesti säännelystä kilpailusta vaan julkiselta sääntelyltä salaa tai sen ulottumattomissa toimivasta voitontavoittelusta.

Hagan ja Albanese nostavat esille lisäksi järjestäytyneen rikollisuuden epäpoliittisuuden ideologiassa mielessä. Tämä näkökulma on siinä mielessä perusteltu, että se kyllä fokusoii tarkastelua laittomien markkinoiden toimintaan. Toisaalta se jättää huomiotta, että myös ideologisista syistä legaalista yhteiskuntajärjestystä vastustavat toimijat, epävakaa valtiossa valtaa havittelevat ryhmät tai uskonnollisesta syystä kapinalliset toimijat voivat rahoittaa toimintaansa laittomilla markkinoilla. Se jättää liioin huomiotta Varesen havainnon, että tällaiset toimijat voivat kyllä muuttua myös puhtaiksi rikollisjärjestöiksi ja globaalin poliittisen talouden näkökulmista tehdyissä tutkimuksissa esitetyt havainnot ideologisten ja puhtaasti aineellista hyötyä tavoittelevien järjestöjen yhteistyöstä kansainvälisten markkinoiden pimeällä puolella.

Tämän vertailevan tarkastelun yhtäältä vahvistaa niitä analyyttisiä huomioita, joihin teoreettinen tarkastelu Luvussa 3 päätettiin. Samalla vertailu tuloksena huomataan, että strategisen ennakkoinnin kannalta olennaisia tekijöitä ovat lisäksi korruptio ja väkivalta. Jälkimmäinen tosin on vain yksi valtion resursseista ja usein merkki siitä, että syvällisemmät hallinnan menetelmät ovat pettäneet. Ideologisen epäpoliittisen ulottuvuutta sen sijaan ei ole perusteltua lisätä analyysikehikkoon.

Analyysikehikkoa voidaan verrata myös John Ratcliffen (2014, 137) kansallisen tiedustelun malli (National Intelligence Model) jakautuu yhdeksään osaan. Ne ovat järjestyksessä seuraavat:

- 1) Rikostrendien analyysi (crime pattern analysis),
- 2) verkostanalyysi (network analysis),
- 3) markkinatutkimus (market profiles),
- 4) demografisen/sosiaalinen trendianalyysi (demographic/social trend analysis),
- 5) rikolliset ansaintamallit (criminal business profiles),
- 6) rikoksesta epäiltyjen profiilianalyysi (target profile analysis),
- 7) operatiivinen tiedustelutiedon analyysi (operational intelligence assessment),
- 8) riskiarviot (risk analysis),
- 9) viranomaistoiminnan vaikuttavuusarviointi (results analysis).

Ratcliffen malli jäsentää empiirisen datan keräämistä ja analysointia poliisitoiminnan kannalta perustellulla tavalla. Ne ovat osin päällekkäisiä teoreettisesta tarkastelusta nostetun analyysikehikon kanssa. Rikostrendien, rikollisten ansaintamallien ja markkinatutkimuksen teemat kytkeytyvät ainakin laittoman elinkeinon harjoittamisen malliin sekä globaalin poliittisen talouden näkökulmiin

suojeluteoriasta ja verkostanalyysistä. Demografinen trendianalyysi ja verkostanalyysi niveltävät sosiaaliseen verkostomalliin. Operatiivinen tiedustelutiedon analyysi voidaan nähdä osaksi yhtenä tapana vastata analyysikehikon asettamisiin kysymyksiin ja riskiarvioita voidaan nähdä syntyvän analyysikehikon käyttämisen tuloksena tai sen jalostamisesta riskiarvioksi. Viranomaistoiminnan vaikuttavuusarvioita voidaan nähdä liittyvän ainakin verkostomallin kysymykseen siitä, miten yhteiskunta toimii ulkopuolisuuden murtamiseksi?

Empiirisen datan analysointi teoreettisten mallien avulla voi tuottaa syvällisempää ja vahvemmin toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ymmärtävää tietoa kuin pelkästään jäsenelty empiirinen data. Ratcliffen mallin voi tulkita validoivan tämän tutkielman analyysikehikkoa.

4.2 Analyysikehikko strategisen ennakkoinnin tueksi

Tutkielman kolmas ja viimeinen tutkimuskysymys oli, miten järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyttä ja uhkaa voidaan analysoida? Tämä kysymys on tapa operationalisoida opinnäytetyön toinen tutkimustehtävä: analyysivälineiden kehittäminen järjestäytyntä rikollisuutta koskevan strategisen ennakkoinnin tueksi. Seuraava analyysikehikko täyttää opinnäytetyön tutkimustehtävän:

A. Järjestäytymisen tyypin, hallintamallin ja kansainvälisen liikkuvuuden analyysi:

- 1) Onko ryhmä hierarkkisesti johdettu,
- 2) onko ryhmä pitkään toiminut,
- 3) onko ryhmä paikallinen vai kansainvälinen,
- 4) ovatko mahdolliset kansainväliset kytkökset hierarkkisia vai verkostomaisia,
- 5) onko ryhmä salainen ja suljettu ulkopuolisilta,
- 6) pyrkiikö ryhmä levittäytymään,
- 7) onko ryhmällä tarvetta käyttää väkivaltaa vai riittävätkö sen muut valtaresurssit tavoitteiden saavuttamiseen?

B. Ansaintalogiikan ja markkinaposition analyysi:

- 8) Onko toiminta paikallista vai osa globaaleja tuotantoketjuja,
- 9) onko toiminta keskittynyt vain yhteen rikollisuuden alaan vai useampaan,
- 10) onko toiminta tuotantoa, välittämistä, myyntiä vai palveluita kuten logistiikkaa, rahoitusta vai rahanpesua?

C. Kyky ja halu vaikuttaa yhteiskuntajärjestykseen ja viranomaistoiminnan heikentämiseen/ poliittisen vallan kaappaamiseen:

- 11) Toimiiko ryhmä valtatyhjiössä,
- 12) pyrkiikö ryhmä luomaan valtatyhjiön,
- 13) onko sillä edellytyksiä toimia ikään kuin valtatyhtiössä ainakin jollakin alueella,

- 14) tarjoaako järjestö alueen asukkaille etuja, joita nämä eivät saa tai eivät halua saada laillisilta markkinoilta,
- 15) millaiset verkostot ovat rikollisjärjestön ja muun yhteisön välillä,
- 16) ovatko sidokset vahvoja ja molemminpuolisesti edullisia,
- 17) onko yhteisö ulkopuolinen tai marginalisoitu muuta yhteiskunnasta,
- 18) pyrkiikö ryhmä hyödyntämään tätä ulkopuolisuutta,
- 19) miten yhteiskunta toimii ulkopuolisuuden murtamiseksi?

D. Yhteiskunnalliseen resilienssiin liittyvä analyysi:

- 19) Millaiset ovat yhteiskunnan sosiaaliset turvaverkot heikot,
- 20) onko vähäosaisuutta ja syrjäytymistä paljon,
- 21) onko yhteiskunta poliittisesti epävakaa tai jakautunut,
- 22) miten kansalaiset ja eri väestöryhmät kokevan hallinnan hyväksyttävyyden,
- 23) millaiset edellytyksen valtiolla on edistää hallinnan hyväksyttävyyttä,
- 24) millainen on yhteiskunnallisten instituutioiden kyky suojautua korruptiolta?

5 POHDINTA

Järjestäytyneen rikollisuuden teema on laaja ja sitä koskeva strateginen ennakointi edellyttää monitieteistä tutkimusotetta. Tässä tutkielmassa on aiheeseen voitu väistämättä luoda ainoastaan pinnallinen katsaus. Tutkielmasta jäi kokonaan puuttumaan eräs järjestäytyneen rikollisuuden merkittävyyteen vaikuttava tekijä: kansainväliset suhteet. Rikollisuus ei aina ja kaikkialla ole poliittisen järjestelmän vihollinen. Se olla myös poliittisen järjestelmän kumppani 'epäsosiaalisten aineisten' hallinnassa. Lisäksi voi järjestäytyneen rikollisuus olla kanava vaikuttaa muiden valtioiden politiikkaan tukemalla tiedustelutoimintaa, vallankumouksellista toimintaa, korruptiota tai edistämällä rikollisuutta. Kansainvälisen rikollisuuden verkostot tarjoavat tähän mahdollisuuksia. Samalla tulee huomata, että tällainen ajatus on tyypillinen muukalaisten salaliittoteoria, jota voidaan hyödyntää myös toiseen suuntaan uhkakuvien ja vihapuheen lietsonnassa. Tämä teema jätettiin analyysikehikosta pois, koska se ei noussut esille käytetystä aineistosta.

Tässä tutkielmassa aloitettua työtä voi luontevasti jatkaa ja täydentää soveltamalla analyysikehikkoa rikollisjärjestöjen analyysiin. Tutkimustietoa tarvittaisiin kansainvälisen politiikan ja valtiollisen toimijuuden kytköksistä laittomiin globaaleihin tuotantoketjuihin. Tällaista tutkimusta on mahdollista tehdä ensin teoreettisella tasolla ja tämän jälkeen määritellä, millaisen aineiston avulla teemaa voisi lähestyä empiirisesti.

LÄHTEET

Oikeudellinen aineisto

Helsingin HO 3.10.2018 140650.

HE 263/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi.

HE 183/1999 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi.

HE 180/1992 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain täydentämisestä huu- ja mausainerikoksia koskevilla säännöksillä.

KKO:2022:68.

LaVM 35/2014 vp — HE 263/2014 vp. LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 35/2014 vp Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi.

PeVL 10/2000 vp — HE 183/1999 vp. PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2000 vp Hallituksen esitys rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämisestä rangaistavaksi.

1976 (466/1976) Laki rikoslain muuttamisesta.

2008/841/YOS. NEUVOSTON PUITEPÄÄTÖS 2008/841/YOS, tehty 24 päivänä lokakuuta 2008, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta.

98/733/YOS. YHTEINEN TOIMINTA 21 päivältä joulukuuta 1998, jonka neuvosto on hyväksynyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella, rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Kirjallisuus

Akhgar, Babak, and Simeon Yates. 2011. *Intelligence Management: Knowledge Frameworks for Combating Terrorism and Organized Crime*. London: Springer.

Albanese, Jay. 2015. *Organized Crime in Our Times*. New York: Routledge.

- Bäckman, Johan. 2006. *Itämafia : Uhkakuvapolitiikka, Rikosilmiöt Ja Kulttuuriset Merkitykset*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Bäckström Lerneby, Johanna. 2021. *Perhe : Mafiosoja Vai Ruotsalaislähiön Ongelmanratkaisijoita*. Helsinki: Gummerus.
- Bair, Jennifer, Mark Anner, and Jeremy Blasi. 2017. "Sweatshops and the Search for Solutions, Yesterday and Today." In *Unmaking the Global Sweatshop: Health and Safety of the World's Garment Workers*, eds. Rebecca Prentice and Geert ne Neve. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 29–56.
- Baldwin, Richard. 2013. "Global Supply Chains: Why They Emerged, Why They Matter, and Where They Are Going Richard." In *Global Value Chains in a Changing World*, eds. Deborah Elms and Patrick Low. Geneva: WTO Publications.
- Barker, Thomas. 2015. *Biker Gangs and Transnational Organized Crime*. Waltham: Anderson publishing.
- Brown, Stuart Scott, and Margaret G. Hermann. 2020. *Transnational Crime and Black Spots : Rethinking Sovereignty and the Global Economy*. New York: Palgrave MacMillan.
- Calderoni, Francesco, Giulia Berlusconi, Lorella Garofalo, and Federica Sarno. 2016. "The Italian Mafias in the World: A Systematic Assessment of the Mobility of Criminal Groups." *European Journal of Criminology* 13(4): 413–33.
- Cawthorne, Nigel. 2012. *Mafia: The History of the Mob*. London: Arcturus.
- Chin, Ko-Lin. 2014. "Chinese Organized Crime." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 219–33.
- Efron, Sara, and Ruth Ravid. 2018. *Writing the Literature Review : A Practical Guide*. London: Guilford Publications.
- Europol. 2017. *Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the Age of Technology*.
- . 2021. *Serious and Organised Crime Threat Assessment. A Corrupting Influence: The Infiltration and Undermining of Europe's Economy and Society by Organised Crime*.
- Feinstein, Andrew, and Paul Holden. 2014. "Arms Trafficking." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 444–59.
- Fijnaut, Cyrille. 2014. *European Union Organized Crime Control Policies*. ed. Letizia Paoli. Oxford:

Oxford University Press.

Giddens, Anthony. 1993. *Sociology*. Cambridge: Polity Press.

Gustafsson, Mikko, and Janne Huuskonen. 2019. *Kultainen Vasikka : Järjestäytynyt Rikollisuus Suomessa*. Helsinki: WSOY.

Hagan, Frank. 1983. "The Organized Crime Continuum: A Further Specification of a New Conceptual Model." *Criminal Justice Review* 8(2): 52–57.

Hakaniemi, Jussi. 2022. *Luentoja Tietojohtoisesta Poliisitoiminnasta*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Hill, Peter. 2014. "The Japanese Yakuza." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 234–53.

Hirvonen, Ari. 2011. *Mitkä Metodit? Opas Oikeustieteen Metodologiaan*. Helsinki: Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17.

Hyyryläinen, Esa. 2014. "New Public Managementin Kukoistuskauden Aikana Syntynyt Monikansallinen Hallinnon Uudistamiskäytäntö: Diskurssiivisen Institutionalismien Tulkinta." *Hallinnon tutkimus* 33(4): 297–313.

Icke, David. 2007. *The David Icke Guide to the Global Conspiracy (and How to End It)*. Ryde: David Icke Books.

Ilmén, Mika. 2019. *Immu*. Helsinki: Bazar.

Junninen, Mika. 2009. "Finnish Professional Criminals and Their Organisations in the 1990SA." *Crime, Law and Social Change* 51(5): 487–509.

Juutinen, Marko. 2020. *Adam Smith, Pre-Disciplinary Liberalism, and Legitimacy of Trade Governance*. Tampere: Trepo.

———. 2021. *Viharikokset Ja Niiden Käsittely Rikosprosessissa*. Helsinki: Oikeusministeriö.

Kaisto, Janne. 2005. *Lainoppi Ja Oikeusteoria. Oikeusteorian Perusteista Aineellisen Varallisuus oikeuden Näkökulmasta*. Helsinki: Edita.

Kleemans, Edward. 2014. "Theoretical Perspectives on Organized Crime." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 32–52.

- Kleemans, Edward, and Monika Smit. 2014. "Human Smuggling, Human Trafficking, and Exploitation in the Sex Industry." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 381–401.
- Klein, Naomi. 2001. *No Logo : No Space, No Choice, No Jobs*. London: Flamingo.
- Von Lampe, Klaus. 2016. *Organized Crime : Analyzing Illegal Activities, Criminal Structures and Extra-Legal Governance*. London: Sage.
- Lintner, Bertil. 2002. *Blood Brothers. The Criminal Underworld of Asia*. New York: Palgrave MacMillan.
- Lo, Wing, Dina Siegel, and Sharon Kwok. 2020. "Control of Grand Corruption and Triad Crime in China." In *Organized Crime and Corruption Across Borders : Exploring the Belt and Road Initiative*, eds. Wing Lo, Dina Siegel, and Sharon Kwok. Oxon: Routledge, 34–54.
- Mackenzie, Simon. 2020. *Transnational Criminology : Trafficking and Global Criminal Markets*. Bristol: Bristol University Press.
- Mäkinen, Rami., and Kia. Kilpeläinen. 2021. *Katiska: Suuri Huumevyyhti*. Helsinki: Otava.
- Medel, Monica, and Francisco Thoumi. 2014. "Mexican Drug 'Cartels.'" In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 196–219.
- Mölsä, Mika. 2018. *Prosenttijengit: Moottoripyöräjengit Ja Järjestäytynyt Rikollisuus Suomessa*. Helsinki: Otava.
- Nykänen, Harri, and Tom. Sjöberg. 2009. *Rööperi : Rikoksen Vuodet 1955-2005*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Osborne, Deborah, and Susan Wernicke. 2003. *Introduction to Crime Analysis : Basic Resources for Criminal Justice Practice*. Florence: Routledge.
- Paoli, Letizia. 2002. "The Paradoxes of Organized Crime." *Crime, Law and Social Change* 37(1): 51–97.
- Paoli, Letizia, and Tom Vander Beken. 2014. "Organized Crime: A Contested Concept." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 13–31.
- Paraschiv, Gavril. 2013. "Conceptualizing Transnational Organized Crime." *Economics, Management, and Financial Markets* 8(2): 173–78.

- Pardo González, Yolanda. 2019. *Las Mafias Italianas. Estudio Criminológico y de Los Principales Procesos Judiciales: Del Maxiproceso de Palermo a La Mafia Capitale Romana*. Madrid: Dykinson, S.L.
- Poliisihallitus. 2019. *Poliisiyksiköiden Analyysi- Ja Tiedustelutoimintojen Järjestäminen, Tehtävät Ja Vastuut*. Poliisihallituksen määräys POL-2019-58976.
- Raninen, Janne. 2018. *Kutsuvat Minua Palkkamurhaajaksi*. Jyväskylä: Docendo.
- Ratcliffe, Jerry. 2014. *Intelligence-Led Policing*. London: Routledge.
- Reinboth, Susanna, and Minna Passi. 2017. *Keisari Aarnio*. Helsinki: HS-kirjat.
- Reuter, Peter. 2014. "Drug Markets and Organized Crime." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 359–80.
- Rissanen, Päivi. 2019. Maisteritutkielma "Osallistuminen Järjestäytyneen Rikollisryhmän Toimintaan." Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta.
- Smith, Dwight. 1976. "Mafia: The Prototypical Alien Conspiracy." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 423(1): 75–88.
- Sternberg, Robert, and Karin Sternberg. 2008. *The Nature of Hate*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stiglitz, Joseph. 2002. *Globalization and Its Discontents*. New York: W. W. Norton & Company.
- . 2010. *Freefall. Free Markets and the Sinking of the Global Economy*. London: Allen Lane.
- SUPO. 2021. *Suojelupoliisin Vuosiraportti 2020: Terrorismin Uhka-Arvio*. Helsinki: Suojelupoliisi.
- Tamminen, J. K. 2019. *Totuus Tapaus Aarniosta*. Helsinki: Minerva.
- Thoumi, Francisco. 2014. "Organized Crime in Colombia: The Actors Running the Illegal Drug Industry." In *The Oxford Handbook of Organized Crime*, ed. Letizia Paoli. Oxford: Oxford University Press, 177–95.
- Tranberg, Janne "Nacci," and Pekka Lehtinen. 2020. *Wanted Janne "Nacci" Tranberg*. Jyväskylä: Docendo.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). 2022. "Money Laundering." <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html> (May 17, 2022).

- Varese, Federico. 2021. *Mafia - Syntymästä Kuolemaan*. E-kirja. Jyväskylä: Atena.
- Vuorela, Juha. 2018. "Strateginen Analyysi." In *Poliisin Toimintaympäristö*, eds. Vesa Muttilainen and Vesa Huotari. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 67–79.
- Walt, Perry. 2013. *Predictive Policing: The Role of Crime Forecasting in Law Enforcement Oper...: EBSCOhost*. Santa Monica: RAND.
- Westerholm, Johan. 2020. *Muslimiska Brödrskapet. Islamismen i Sverige*. Storytel: e-kirja: Bookea.
- Wierup, Lasse, and Matti Larsson. 2015. *Ruotsin Mafia: Prosentti-, Vankila- Ja Siirtolaisjengit Lahden Takana*. E-kirja. Storytel: e-kirja: Johnny Kniga.
- Wikström, Per-Olof, and Kyle Treiber. 2016. "Situational Theory: The Importance of Interactions and Action Mechanisms in the Explanation of Crime." In *The Handbook of Criminological Theory*, ed. Alex Piquero. Chichester: John Wiley & Sons, 446–76.

